

ERMENİ TERÖR ÖRGÜTÜ JCAG-ARA VE FAALİYETLERİ (1975-1986)

Mustafa SARI*

Öz

Osmanlı Devletinin son dönemlerinde bağımsızlıklarına kavuşmak için defalarca silahlı eylemlerde bulunan Ermeniler, I. Dünya Savaşı'ndan sonra Nemesis adlı bir terör örgütü kurarak İttihat ve Terakki Partisi'nin ileri gelenlerini öldürdüler. Nemesis hareketinden yaklaşık 50 yıl sonra, 1970'li yıllarda sol ve sağ Ermeni grupları tekrar sahneye çıkarak yeniden terör örgütleri kurmaya başladılar. Bu örgütler arasında sağcı-milliyetçi ideolojiyi benimseyen Taşnak Partisi tarafından kurulan JCAG-ARA (Ermeni Soykırımını Adalet Komandoları-Ermeni Devrimci) da bulunmaktaydı. JCAG-ARA'nın amacı Türkiye'nin 1915 soykırımını tanımasını sağlayıp ve Türkiye'yi tazminat ödemeye mahkûm etmek ve 1920 Sevr Antlaşması'nda öngörülen sınırlara dayalı bağımsız büyük bir Ermenistan Devleti'nin kurulmasını sağlamaktır. Örgüt bu amaçlarını Türk hedeflerine yönelik terör eylemleri ile gerçekleştirmeyi düşünmekteydi. Amacı ve yöntemi aynı dönemde kurulan diğer terör örgütü ASALA'dan farklı olan JCAG-ARA, bu örgütün gölgesinde kalsa da gerçekte o dönemde kurulan en etkili Ermeni terör örgütü olmayı başarmıştır. Bu çalışmada kamuoyu tarafından pek bilinmeyen bu terör örgütü tüm faaliyetleriyle ele alınmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Ermeni terörü, JCAG-ARA, Ermeni sorunu, Taşnak Partisi

ARMENIAN TERRORIST ORGANIZATION JCAG-ARA AND ITS ACTIVITIES (1975-1986)

Abstract

Armenians, who carried out armed actions for several times to get their independence in the late Ottoman period, killed the leaders of the Turkish Union and Progress Party by establishing a terrorist organization called Nemesis after the First World War. After nearly 50 years after Nemesis movement, left and right groups of Armenians came back to the scene in 1970s and began to re-establish terrorist organizations. JCAG-ARA, established by the Dashnak adopting the right-wing nationalist ideology (Justice Commandos of the Armenian Genocide-Armenian Revolutionary), was one of these organizations. The aims of JCAG-ARA were to make Turkey

* Yrd. Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi, Sakarya/Türkiye. msari@sakarya.edu.tr

recognize the 1915 genocide, be condemned to pay compensation and make a large independent Armenia founded according to the borders mentioned in 1920 Sevres Treaty. The organization intended to reach these goals by means of acts of terrorism. The aim and the method of JCAG-ARA were different from the ones of ASALA founded in the same period. Although the former stayed in the shade of the latter, it actually managed to become the most influential Armenian terrorist organization. In this study this obscure terrorist organization has been examined with all its activities.

Keywords

Armenian Terror, JCAG-ARA, Armenian Question, Dashnaktsutyun Party

GİRİŞ

İnsanlık tarihi kadar eski olan ve Latince “terrere” sözcüğünden Fransızcaya terrosime olarak geçen terör terimi genel olarak yıldırma, cana kıyma, malı yakıp yıkma, korkutma ve tedhiş anlamlarında kullanılmaktadır. Terörün siyasi araç olarak kullanılması 1789 Fransız İhtilali’nden sonra gerçekleşirken¹, 1850’li yıllardan sonra bağımsızlıklarını kazanmak isteyen İrlandalılar, Makedonlar ve Sırlar amaçlarını gerçekleştirmek için terörü bir araç olarak gördüler². Ermeniler de 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı’ndan sonra bağımsızlıklarını elde etmek için Hınçak ve Taşnak gibi komiteler kurarak silahlı eylemlere başladılar³.

I. Dünya Savaşı’nu bağımsızlıklarını elde etmek için bir fırsat olarak gören Ermeniler, Osmanlı Devleti’ne karşı Rus saflarında savaşa katıldılar ve Zeytun, Van, Bitlis, Trabzon, Ankara, Kayseri, Bursa ve daha birçok yerde isyan ettiler⁴. İsyen hareketleriyle birlikte başlayan terör olaylarının ciddi boyutlara ulaşması üzerine Osmanlı Hükümeti 27 Mayıs 1915 tarihinde Sevk ve İskân Kanunu’nu çıkararak, ülkenin çeşitli bölgelerinde yaşayan Ermenilerin savaş bölgelerinden uzak yerleşim merkezlerine nakledilmesi kararını aldı⁵. Ermenilerin Türklere isnat etmeye çalıştığı soykırım-genocide hadisesi bu sevk ve iskân olayıdır.

I. Dünya Savaşı sona erdikten sonra 1919 yılında Erivan’da toplanan 9. Taşnak Dünya Kongresi’nde Ermeniler, yurtdışındaki eski Osmanlı devlet adamlarının öldürülmesi kararını aldılar ve bu amaçla bir intikam harekâtı planlayarak⁶ Nemesis adlı bir örgüt kurdular. Bu devlet adamlarının ortak özelliği sözde iddia edilen soykırımın yani Sevk ve İskân Kanunu’nu gerçekleştiren kişiler olmasıydı⁷. Nemesis’in Osmanlı devlet adamlarına karşı düzenlediği ilk eylem, Talat Paşa’nın Berlin’de 15 Mart 1921 tarihinde öldürülmesiydi. Nemesis eylemlerine 6 Aralık 1921’de Roma’da Sait Halim

¹ Fikretin Yavuz, *Osmanlı Devleti Dış Politikasında Ermeni Sorunu: 1896 Osmanlı Bankası Baskını Örneği*, Sakarya Üniversitesi Sosyaal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi, Sakarya, 2009, s. 15, 18-20. Ayrıca terör teriminin tarihsel süreç içerisinde geçtiği süreç için bkz: Fatma Taşdemir, *Uluslararası Terörizme Karşı Devletlerin Kuvvete Başvurma Yetkisi*, USAK Yayınları, Ankara 2006.

² Walter Laqueur, *A History of Terrorism*, Transaction Publishers, 2001, s. 11

³ Ömer Engin Lütem, “Ermeni Terörü”, *Avrasya Dosyası*, Cilt:12, Sayı: 3, 2006, s. 31-36. Bu dönemdeki terör olayları hakkında daha fazla bilgi için bkz: Kamuran Gürün, *Ermeni Dosyası*, TTK Yayınları, Ankara 1983, s. 29-53, 104-176; Esat Uras, *Tarihte Ermeniler ve Ermeni Meselesi*, 2. bsk, Belge Yayınları, İstanbul 1987, s. 421-550.

⁴ *Ermeni Komitelerinin Amaçları ve İhtilal Hareketleri (Meşrutiyetin İlanından Önce ve Sonra)*, Genelkurmay Yayınları, Ankara 2003, s. 141-142; Gürün, age., s. 199-209; Azmi Süslü, *Ermeniler ve 1915 Tehcir Olayı*, Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Yayınları, Ankara 1990, s. 69-70

⁵ BOA, MV (Meclis-i Vükela) 98/24. Tehcir konusunda ayrıntılı bilgi için bkz: Süslü, 1990:109-131; Yusuf Halaçoğlu, *Ermeni Tehciri ve Gerçekler (1914-1918)*, TTK Yayınları, Ankara 2001, s. 47-76; Bülent Bakar, *Ermeni Tehciri*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2009, 68-165.

⁶ Cengiz Kürşad, “Ermeni Terörü”, *Osmanlı Yıldız Arşivi Tasnifi-Ermeni Meselesi*, C. I, ed. Ertuğrul Zekâi Ökte, Tarihi Araştırmalar ve Dokümantasyon Merkezleri Kurma ve Geliştirme Vakfı, İstanbul 1989, s. 12.

⁷ Gunter, Michael M., “Contemporary Aspect of Armenian Terrorism”, *Symposium on International Terrorism: Armenian Terrorism its Supporters The Narcotic Connection The Distortion of History*, Ankara University Press, Ankara 1984, s. 107.

Paşa ve 17 Nisan 1922'de Berlin'de Dr. Bahaattin Şakir Bey suikastlarıyla devam etti. 21 Temmuz 1922'de Tiflis'te gerçekleşen Cemal Paşa suikastı ise Nemesis'in Osmanlı devlet adamlarına karşı düzenlediği son eylemdi⁸.

Bu suikastlardan yaklaşık elli yıl sonra 27 Ocak 1973 tarihinde Los Angeles Başkonsolosu Mehmet Baydar ve Yardımcısı Bahadır Demir'in Gourgen Mıgırdıç Yanıkyan adındaki yaşlı ve yarı meczup bir Ermeni tarafından öldürülmesi⁹ bir anda Ermeni terörünün yeniden dünya gündemini meşgul etmesine neden oldu. Eski bir Taşnak komitecisi olan Yanıkyan'ın bu hareketi, bireysellik taşımış olsa da iki yıl içerisinde yeni terör örgütlerinin kurulmasını tetikledi.

Bu dönemde Ermeni terörünün başlamasının en önemli nedeni diaspora olarak dünyanın çeşitli ülkelerinde yaşayan Ermenilerin asimilasyona karşı kendilerini birleştirici unsur olarak soykırımı millî bir dava olarak benimsemeleridir. Bu durum Ermeniler arasında Türk düşmanlığını ve beraberinde şiddeti doğurdu. Diğer bir neden ise Ermeni grupları arasındaki rekabete, aşırı uçların da müdahalesiyle şiddetin girmesiydi. Bu gruplar arasında zamanla Türkiye'ye en çok zarar veren grubun Ermeni davasına en çok hizmet eden grup olduğu inancı yerleşmişti¹⁰. Ayrıca Ermenilerin büyük çoğunluğunun barışçıl yollarla amaçlarına ulaşabileceklerine inanmamaları da terör eylemlerine yönelmelerine neden olmuştur¹¹. Bu gibi nedenlerin dışında 1970'li yıllarda yaklaşık 200.000'den fazla Ermeni diasporasının yaşadığı Lübnan'ın terör ile iç içe bulunması Ermeni terör örgütlerinin bu ülkede kurulması için gerekli ortamı hazırladı¹². Bu Ermeni örgütlerinden birisi de Ermeni Soykırımı Adalet Komandoları-Ermeni Devrimci Ordusu (JCAG-ARA)dur¹³.

1975 sonrası Ermeni terörü hakkında en önemli eser, Francis P. Hyland tarafından 1991 yılında kaleme alınan *Armenian Terrorism: The Past, the Present, the Prospects* adlı eserdir. Bu çalışmasında Ermeni terörünün bütün boyutlarını ortaya koyan Hyland, aynı zamanda kitabının son kısmında, Ermeni terör örgütlerinin eylemlerinin geniş bir analizini yapmaktadır. Bu dönem Ermeni terörü konusunda çalışan

⁸ Nemesis Osmanlı devlet adamlarının dışında da suikastlarda bulundu. İstanbul'da 18 Temmuz 1921'de Azerbaycan eski işçileri bakanlarından Behbud Han Cevanşiri Nemesis öldürmüştü (Francis P. Hyland, *Armenian Terrorism: The Past, the Present, the Prospects*, Westview Press, Boulder, San Francisco, Oxford 1991, s 21-22).

⁹ *The Times*, 29 Ocak 1973, s. 6; *Akşam*, 29 Ocak 1973, s. 1; *Hürriyet*, 29 Ocak 1973, s. 1

¹⁰ Sedat Laçiner, *Türkler ve Ermeniler Bir Uluslararası İlişkiler Çalışması*, 2. bsk. USAK, Ankara 2005, s. 316-319.

¹¹ Michael M. Gunter, *Pursuing the Just Cause of Their People: A Study of Contemporary Armenian Terrorism*, Greenwood Press, New York, 1986, s. 31.

¹² Gunter, agm., s. 111-112.

¹³ JCAG-ARA, 14 Temmuz 1983'te Brüksel'de gerçekleştirildiği Dursun Aksoy suikastına kadar sadece JCAG (Ermeni Soykırımı Adalet Komandoları) adını kullanmıştır. Bu suikasttan sonra ise ARA (Ermeni Devrimci Ordusu)'yı tercih etmiştir. Bu çalışmada kavram karmaşası olmaması açısından JCAG ve ARA'nın eylemlerinin tamamı için JCAG-ARA tabiri kullanıldı.

diğer bir akademisyen Michael M. Gunter'dir. Gunter'in Pursuing the Just Cause of Their People: A Study of Contemporary Armenian Terrorism adlı kitap ve Contemporary Aspect of Armenian Terrorism adlı makale çalışmaları Ermeni terörü için önemli kaynaklardır. Konumuz ile alakalı yurt içinde basılan en kapsamlı çalışma, Ercan Karakoç'un Geçmişten Günümüze Ermeni Komiteleri ve Terörü adlı eseridir. Karakoç Ermeni terörünü geçmişten alarak günümüze kadar getirirken özellikle son dönem Ermeni terör faaliyetlerinde yurtiçi basınına detaylı bir şekilde kullanmıştır. A. Alper Gazigiray'ın, Osmanlılardan Günümüze Kadar Vesikalarla Ermeni Terörünün Kaynakları ve Cengiz Kürşad'ın Ermeni Terörü adlı çalışmaları konumuz açısından önemli bilgiler içermektedir.

Ermeni terörü açısından önemli çalışmalar yapılsa da Ermeni terör örgütü JCAG-ARA ile ilgili müstakil bir çalışma yapılmamıştır. JCAG-ARA'nın ASALA'nın gölgesi altında kaldığını ve kamuoyunda Ermeni terör örgütü olarak akla sadece ASALA geldiğini görmekteyiz. Bu nedenle JCAG-ARA üzerinde yoğunlaşan ve örgütün bütün faaliyetlerini ele alan bu çalışma ile literatürdeki boşluğun doldurulacağına düşünmekteyiz.

I. JCAG-ARA'NIN KURULUŞU VE TEŞKİLAT YAPISI

1975'li yıllarda ilk kurulan Ermeni terör örgütü, 20 Ocak 1975 tarihinde Marksist Hınçak Partisi tarafından kurulan ASALA'dır. Diğer bir Ermeni partisi Taşnaklar, fanatik gençlerini ASALA'ya kaptırma ihtimalinden dolayı Ermeni Soykırımı Adalet Komandoları-Ermeni Devrimci Ordusu (Justice Commandos of the Armenian Genocide- Armenian Revolutionary Army / JCAG-ARA) adlı örgütü kurdu. Böylece Taşnak Partisi 1920'li yıllardaki terör eylemlerini yeniden canlandırdı¹⁴. ASALA gibi Lübnan'da kurulan JCAG-ARA, burada bulunan sağcı milliyetçi Cemayel'in Hıristiyan falanjistlerinden oldukça etkilenmiştir¹⁵.

JCAG-ARA'nın kuruluş amacı 1915 yılında yapıldığını iddia etikleri soykırımının intikamını Türklere almaktır. JCAG-ARA'nın hedefleri ise "Türkiye'nin 1915 soykırımını tanınmasını sağlamak ve Türkiye'yi tazminat ödemeye mahkûm etmek; Türkiye'nin 1920 Sevr Antlaşması'nda öngörülen sınırlara dayalı Ermeni topraklarının iadesini temin etmek" olarak açıklanmıştır¹⁶. Zaten Taşnaklara göre Ermeni davası veya "Hai Tahd", feshedilen Sevr Antlaşması'ndaki gibi bağımsız bir Ermenistan'ın yeniden

¹⁴ Hyland, age., s. 61-63

¹⁵ Gunter, agm., s. 111-112.

¹⁶ Milliyet, 30 Ocak 1982, s. 3.

kurulmasıydı¹⁷. Görüldüğü üzere JCAG-ARA sadece Türkiye'ye karşı değil aynı zamanda Sovyetler Birliği'ne karşı da kurulmuş bir terör örgütüdür. Bunun en önemli nedeni Taşnak Partisi'nin 1918 Mayıs'ında kurduğu Ermenistan Cumhuriyeti'ne 1920 Aralık ayında Sovyetlerin son vermesiydi.

JCAG-ARA Taşnak komitesinin en üst organı olan Büro adlı bir birimden yönetilmekteydi. Büro görünüşte kolektif liderlik şeklinde olup Kaliforniya'dan, Fransa'dan, İran'dan bir; Lübnan'dan beş üyeden olmak üzere sekiz üyeden oluşmaktadır. Üyeler, kendi aralarından birini başkan seçmekteydi. Lübnan iç savaşına kadar Büro Lübnan'daydı. Daha sonra sırasıyla ABD, Yunanistan ve Fransa Büro'nun merkezi oldu. Örgütün üst yönetim organı, Merkez Komitesi'dir. Bu komite Büro ile yerel gruplar ve örgütler arasında bağ kurma görevini üstlendi. Merkez Komitesi, Ermenilerin nüfus olarak çoğunlukta oldukları yerlerde kurulmaktaydı. Lübnan ve Fransa'da birer Merkez Komitesi varken; ABD'de Batı Kesimi Merkez Komitesi, Doğu Kesimi Merkez Komitesi olmak üzere iki komite vardı. Piramide benzeyen bu yapının altında yerel örgütler ve organlar bulunmaktadır. Merkez Komitesi'ne bağlı propaganda ve yayın, hukuk, malî, askerî, eğitim ve Ermeni göçleri denetleme komitesi adı altında çeşitli hizmet birimleri de yer almaktadır¹⁸. Oldukça kapalı bir örgüt olan JCAG-ARA'yı yöneten Büro'ya uzun yıllar Yunanistan'da oturan İran doğumlu bir Ermeni işadamı olan Hrarir Mahrukhiyan başkanlık etmişti. Lübnanlı Sarkis Zeitliyan, Abraham Apo Aşçıyan ve Sarkis Aznavuryan Büro'nun bilinen diğer elemanlarıydı¹⁹.

JCAG-ARA'nın maddi kaynaklarının başında başta ABD ve Avrupa ülkeleri olmak üzere diasporadaki Ermenilerden toplanan yardım paraları yer almaktaydı. Bunun dışında Taşnaklar yakalanan örgüt elemanlarının kurtarılması için de para toplamışlardır. Mesela Ermeniler, Kemal Arıkan'a suikast düzenleyen ve yakalanan Hampig (Harry) Sasunyan'ın savunması için 250.000 dolar topladılar²⁰. Ayrıca 27 Temmuz 1983'te gerçekleşen Lizbon Türk Elçiliği baskınında yakalananlar için 20.000 dolar toplandı²¹. Bütün bunlara rağmen JCAG-ARA'nın ASALA gibi para elde etmek için kanun dışı yollara çok fazla sapsadıkları ve bunun yanında örgütün diğer terör gruplarıyla da ilişkilere girmediği görülmektedir.

JCAG-ARA, gerek eylemlerinin propagandası için gerekse örgüte eleman toplamak için Taşnak yayın organlarını kullanmıştır. ABD'de Ermenice yayınlanan Hayrenik ve Asbarez ile İngilizce yayınlanan

¹⁷ Gunter, agm., s. 123-124.

¹⁸ Kürşad, agm., s. 39

¹⁹ Hyland, age., s. 67.

²⁰ Gunter, agm., s. 127.

²¹ Hyland, age., s. 73.

Armenian Weekly gazeteleri bu yayın organları arasında en önemlileridir²². Bu yayın organlarında JCAG-ARA'nın gerçekleştirdiği eylemler oldukça fazla ilgi görmektedir. Hampig Sasunyan, Lizbon baskınına katılan beş Ermeni terörist ve Mart 1983'te Belgrad'da Galip Balkar'ı öldüren Harutyanyan Kirkor Levonyan ve Raffi Alexander Elbekyan'a gösterilen alaka buna güzel bir örnektir²³.

1975-1986 yılları arasında 45 eylem gerçekleştiren JCAG-ARA'nın saldırıları 22 Ekim 1975'te Türkiye'nin Viyana Büyükelçisi Daniş Tunaligil suikastıyla başladı ve iki gün sonra 24 Ekim 1975'te Türkiye'nin Paris Büyükelçisi İsmail Erez'in öldürülmesiyle devam etti. Bu suikastlar oldukça iyi hazırlanmış profesyonel eylemlerdi. JCAG-ARA'nın 14 Temmuz 1983'te Brüksel'de gerçekleştirdiği Dursun Aksoy suikastı ile örgüt eylemlerine Ermeni Devrimci Ordusu (Armenian Revolutionary Army/ARA) adı altında devam etti. JCAG-ARA son eylemini Kasım 1986'da gerçekleştirdi. Eylemlerinde daha çok patlayıcı maddeleri kullanan ASALA'nın aksine JCAG-ARA ateşli silahları tercih etmiştir. JCAG-ARA'nın eylemleri genellikle Türk hedeflerine yönelikti ve büyük şehirdeki bir kavşakta yavaşlayan arabadaki Türk görevlisine ve/veya aile üyelerine yapılan suikastlardı. JCAG-ARA militanları çoğunlukla seri numaraları silinmiş büyük şarjörlü tabanca veya hafif makineli silahları kullanmaktaydılar. Operasyon tamamlandığında Ermeni teröristler, örgütün sembolü bulunan bir bez parçasını kurbanın üstüne veya yakınına koyarlar, genellikle silah ya da silahlarını olay yerinde bırakır ve koşarak olay yerinden uzaklaşırlardı²⁴.

JCAG-ARA'nın 1985'li yıllarda etkinliğinin azalmasında 27 Temmuz 1983 tarihinde örgüt tarafından gerçekleştirilen Türkiye'nin Lizbon Büyükelçiliği Baskını'nın Ermeni kamuoyunda tam bir başarısızlık olarak görülmesinin etkisi oldukça fazla idi. Bu olayın dışında özellikle 1984 yılında Taşnak militanlarından Sasunyan'ın tutuklanarak hapse konulması Taşnak politikasına önemli bir darbe vurdu ve örgüt ABD'de doğan Ermenilerin desteğini yitirdi. Taşnakların terör kolunun zayıflaması, örgüt içerisindeki iç çatışmaları artırdı. Örgütün önde gelen yöneticileri dünyanın değişik yerlerinde öldürüldüler veya kayboldular. Taşnak yöneticileri için "Ermenilerin kanını emen ve kurutan parazitler" diyen ASALA ile Taşnaklar arasındaki mücadele de JCAG-ARA'nın zayıflamasına neden olmuştur²⁵. Bu gibi nedenlerden dolayı 1985'ten sonra başta ASALA olmak

²² Kürşad, agm., s. 41-42.

²³ Hyland, age., s. 62-63; Heath W. Lowry, "Nineteenth and Twentieth Century Armenian Terroism: Threads of Continuity", Symposium on International Terrorism: Armenian Terrorism its Supporters The Narcotic Connection The Distortion of History, Ankara University Press, Ankara 1984, s. 79-80.

²⁴ Hyland, age., s. 67-68.

²⁵ Kürşad, agm., s. 42.

üzere diğer terör örgütlerinde olduğu gibi JCAG-ARA da etkinliğini yitirmiştir.

II. JCAG-ARA'NIN FAALİYETLERİ

II.1. Daniş Tunalıgil (22 Ekim 1975 - Viyana / Avusturya) ve İsmail Erez (24 Ekim 1975 - Paris / Fransa) Suikastları

Türkiye'nin Viyana Büyükelçiliği, 22 Ekim 1975 tarihinde üç terörist tarafından basıldı. Büyükelçinin makam odasına kadar giren teröristler, Büyükelçi Daniş Tunalıgil'e²⁶ Türkçe olarak "Büyükelçi siz misiniz?" diye sorduktan sonra Tunalıgil'in "Evet benim." cevabını vermesi üzerine silahlarını ateşlediler. Tunalıgil olay yerinde hayatını kaybetti²⁷. Olaydan hemen sonra New York'ta bir ABD ajansına telefon eden bir kişi, Tunalıgil'in ASALA tarafından öldürüldüğünü söylese de²⁸ APA adlı Avusturya haber ajansına telefon eden başka bir kişi de ASALA'nın bu cinayetle bir ilgisi bulunmadığını iddia etti²⁹. Bu arada cinayeti diğer bir Ermeni terör örgütü olan JCAG-ARA da üstlendi³⁰. Bunun dışında EOKA-B Rum Tedhiş Örgütü de cinayeti kendilerinin işlediğini ileri sürdü³¹. Ermeni terör örgütlerinin henüz ortaya çıktığı bu sıralarda Ermenilerden ziyade Yunanlılar üzerinde yoğunlaşan Viyana polisi cinayetin zanlısı olarak üç Yunanlıyı aramaya başladı³². Çünkü Kıbrıs konusunda son derece gergin bir dönemde bu olayın patlak vermesi, katillerin Kıbrıslı Rum olduğu varsayımının yapılmasına neden olmaktaydı³³. 5 bin polisi bu iş için vazifelendiren Viyana Emniyet Müdürlüğü delil getirene 100 bin şilin (yaklaşık 85 bin lira) ödül verilmesini vaat etmesine³⁴ rağmen katillere bir türlü ulaşamadı. Olaydan hemen sonra gözaltına alınanlar da serbest bırakıldı³⁵.

²⁶ Daniş Tunalıgil, Ermeni terörü sonucu öldürülen ilk büyükelçidir. 1915 yılında Ankara'da doğdu. Galatasaray Lisesi ve daha sonra İstanbul Hukuk Fakültesi'ni 1936 yılında bitiren Tunalıgil, 1939 yılında Dışişlerinde çalışma başladı. 1953 yılında Moskova Büyükelçiliği Müsteşarlığı'na atanan Tunalıgil, 1957 yılında Dışişleri Bakanlığı Birinci Daire Umum Müdürlüğü'ne, bir yıl sonra da Dışişleri Bakanlığı Katibi Umumu İşler Muaviniği'ne atandı. Tunalıgil 45 yaşında Anman Büyükelçiliği'ne ve sonra sırasıyla Belgrad, Lahay ve 1972 yılında da Viyana Büyükelçiliklerine atandı (*Cumhuriyet*, 23 Ekim 1975, s. 9; Bilal Şimşir, *Şehit Diplomalımız*, c. I-II, Bilgi Yayınevi, Ankara 2000, s. 122-126; Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), fon kodu: 30.18.1.2, yer no: 178.30.6; BCA, fon kodu: 30.18.1.2, yer no: 306.84.10).

²⁷ *Akşam*, 23 Ekim 1975, s. 1; *Hürriyet*, 23 Ekim 1975, s. 1, 11; *The Times*, 23 Ekim 1975, s. 1.

²⁸ *Cumhuriyet*, 23 Ekim 1975, s. 9

²⁹ *Milliyet*, 23 Ekim 1975, s. 6.

³⁰ Hyland, age., s. 103; Ercan Karakoç, *Geçmişten Günümüze Ermeni Komiteleri ve Terörü*, IQ Yayınları, İstanbul 2009, s. 512.

³¹ *Cumhuriyet*, 24 Ekim 1975, s. 9; *Akşam*, 24 Ekim 1975, s. 1.

³² *Hürriyet*, 25 Ekim 1975, s. 11; *Milliyet*, 25 Ekim 1975, s. 1.

³³ *Akşam*, 23 Ekim 1975, s. 7.

³⁴ *Türkiye*, 24 Ekim 1975, s. 1, 6.

³⁵ *Cumhuriyet*, 24 Ekim 1975, s. 1.

Viyana suikastından 2 gün sonra, 24 Ekim 1975'te Türkiye'nin Paris Büyükelçisi İsmail Erez³⁶ ve şoförü Talip Yener, içinde buldukları otomobilin Seine nehri üzerindeki bir köprüde yavaşlamasından yararlanan teröristler tarafından otomatik tabancayla öldürüldüler³⁷. Viyana'daki APA Ajansı'nu arayan kişiler "EOKA-B, bir kez daha Paris'te darbeyi indirdi. Yaşasın Kıbrıs" diye bağırdı³⁸. Fakat bu arada France Presse Ajansı'nın Beyrut'taki bürosuna telefon eden bir kişi de Türkiye'nin Paris Büyükelçisi İsmail Erez'i ASALA'nın öldürdüğünü öne sürdü³⁹. Ayrıca cinayeti JCAG-ARA da üstlendi⁴⁰. Olaydan birkaç gün geçtikten sonra EKAS (Kıbrıs Rum Kurtuluş Ordusu) adlı bir örgüt, "Darbelerimizi Kıbrıs'ta indirmemiz şart değildir. Biz dünya kurtuluş hareketinin bir parçasıyız." şeklinde bir açıklama yaparak Viyana ve Paris'teki cinayetleri üstlendi⁴¹.

Paris ve Viyana'daki yetkililer bu iki olayın rastlantı olamayacağını ve uluslararası bir örgüt tarafından işlendiği konusunda birleştiler⁴². Avusturya Emniyet Genel Müdürü de 41 yıldan beri siyasi cinayet işlenmeyen Avusturya'nın bu tür siyasi cinayetlere yabancı olması nedeniyle Interpol'den yardım istenildiğini açıkladı⁴³. Interpol yetkilileri, cinayetlerin Rum veya Ermeni gizli örgütleri tarafından işlendiği görüşündeydiler. Lübnan'da bulunan üç Ermeni partisinin liderleri (Taşnak, Hınçak ve Ramgavar) ise yayınladıkları ortak bildiriye cinayetlerin Ermeniler tarafından işlenmediğini ileri sürerek "ASALA Türkler tarafından kurulmuştur ve cinayetleri onlar işlemiştir." demişlerdir⁴⁴. Ermeni partileri bu şekilde hedef saptırma niyetindeydiler.

İlerleyen günlerde Tunalıgil ve Erez'in katilleri bulunamadı. Paris polisi tutukladığı 15 Ermeni'yi salıverdi⁴⁵. Viyana polisi şüpheli 3 Yunanlının olayla ilgisi olmadığını⁴⁶ ve Tunalıgil'in öldürülmesiyle ilgili dosyayı

³⁶ İsmail Erez, 28 Eylül 1919 tarihinde İstanbul Bakırköy'de doğdu. Galatasaray Lisesi ve Siyasi Bilgiler Fakültesi'nden mezun olduktan sonra 1944'te Dışişleri Bakanlığı'na giren Erez, 1947 yılından sonra 3. Daire Genel Müdürlüğü'nde ve Washington Büyükelçiliği'nde çalıştı. Daha sonra birinci kâtip olan Erez, 1952'de Milletlerarası Ekonomik İşler Genel Müdürlüğü'ne ve 1954'te de Washington Büyükelçiliği'ne başkâtip olarak atandı. 1959 yılında Birleşmiş Milletler Daimi Delegeliği'nde müsteşarlık görevi yapan Erez 1961 yılında Dışişleri Bakanlığı İdari İşler Genel Müdürlüğü'ne getirildi. Bu arada Protokol Başkanı olan Erez, 1964'te Prag Orta Elçiliği'ne atandı, daha sonra 1967'de Beyrut Büyükelçiliği'ne atandı. 1970'de Roma Büyükelçiliği yapan Erez 1972'de merkeze alınarak Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreterliği görevine getirildi. Bu görevde iken 2 Kasım 1974'te Paris Büyükelçiliği'ne atanan Erez evli ve iki çocuk babasıydı (*Milliyet*, 25 Ekim 1975, s. 1; Şimşir, age., s. 158-159; BCA, fon kodu: 30.11.1.0, yer no: 377.26.3; BCA, fon kodu: 30.11.1.0, yer no: 319.58.8).

³⁷ *The Times*, 25 Ekim 1975, s. 1; *Akşam*, 25 Ekim 1975, s. 1; *Türkiye*, 25 Ekim 1975, s. 1.

³⁸ *Cumhuriyet*, 25 Ekim 1975, s. 1; *Hürriyet*, 25 Ekim 1975, s. 11.

³⁹ *Cumhuriyet*, 25 Ekim 1975, s. 9.

⁴⁰ Hyland, age., s. 104.

⁴¹ *Akşam*, 29 Ekim 1975, s. 1; *Hürriyet*, 29 Ekim 1975, s. 1.

⁴² *Milliyet*, 25 Ekim 1975, s. 1.

⁴³ *Milliyet*, 25 Ekim 1975, s. 6.

⁴⁴ *Milliyet*, 26 Ekim 1975, s. 1.

⁴⁵ *Akşam*, 28 Ekim 1975, s. 1.

⁴⁶ *Cumhuriyet*, 29 Ekim 1975, s. 1.

kapattığını açıkladı⁴⁷. Bu arada Ermeni gizli örgütleri diğer ülkelerdeki Türk diplomatlarını tehdit etmekteydiler. Almanya'nın Frankfurt şehrindeki Türk başkonsolosluğuna "Ermeni Yeraltı Örgütü" imzasıyla bir mektup gönderilerek Viyana ve Paris büyükelçilerinin öldürülmesinden sonra sıranın Rotterdam'a geldiği bildirilmekteydi⁴⁸. Viyana'da yayınlanan Kronenzeitung gazetesinin yazdığına göre Tunalıgil'i öldüren üç kişi Lübnan'da Filistin komandoları tarafından eğitilmişti. Bu haberini Interpol kaynaklarına dayandıran gazete, Filistin tedhiş örgütlerinden çoğunun Lübnan'da bulunduğunu, ayrıca bu ülkede 150 bin dolaylarında Ermeni'nin yaşadığını hatırlatmaktaydı⁴⁹. Aslında bu tehditler ve yabancı basındaki yazılar katillerin kimler olduğuna dair deliller sunmaktaydı.

Tunalıgil ve Erez'in katillerinin Ermeniler olduğu ilerleyen yıllarda kesinleşecekti. Fakat katillerin hangi örgüte mensup oldukları konusunda tereddütler vardır. Başta Türk olmak üzere yazarların çoğu bu örgütün ASALA olduğunu söylerlerken, Hyland⁵⁰ bu iki cinayetin JCAG-ARA tarafından işlendiğini savunmaktadır. Bunun dışında Alper Gazigiray ise Tunalıgil suikastını Nubar Sofuyan⁵¹ ve Kevork Kekiçyan, Erez suikastını ise Varujan Aznavur adlı Taşnak komitesinin militanları tarafından gerçekleştirildiğini ifade etmektedir⁵². JCAG-ARA Taşnak komitesi tarafından kurulduğuna göre Gazigiray'ın bu ifadesi cinayetlerin bu örgüt tarafından işlendiği anlamına gelmektedir. Yazarların bu değerlendirmelerine ek olarak 27 Mayıs 1976 tarihinde Paris'te bulunan Taşnak komitesine ait Ermeni Kültür Merkezi'nde patlayan bomba da Viyana ve Paris cinayetleri için bazı deliller ortaya çıkarmıştır. Bomba yapımı sırasında meydana gelen patlamayı araştıran polis tarafından Merkez'de bulunan bildirimler, Paris ve Viyana suikastlarının Taşnaklar tarafından gerçekleştirildiğine dair bilgileri içermekteydi. Ayrıca Merkez'de Türk Paris Elçiliği başta olmak üzere diğer Türk temsilciliklerinin detaylı planları da ortaya çıkarılmıştı. Fakat bu delillerin dışında asıl can alıcı nokta, ele geçirilen bildirimlerin Viyana ve Paris suikastlarından sonra dağıtılan 24 Ekim tarihli bildirimlerle aynı yerde basıldığının saptanmasıydı⁵³. Bu bulgular ışığında Daniş Tunalıgil ve İsmail Erez'in katillerinin JCAG-ARA mensubu

⁴⁷ *Milliyet*, 28 Ekim 1975, s. 7.

⁴⁸ *Milliyet*, 29 Ekim 1975, s. 6.

⁴⁹ *Cumhuriyet*, 29 Ekim 1975, s. 9.

⁵⁰ Hyland, age., s. 103-104.

⁵¹ Gazigiray Nuar Sofuyani yazmış ama gerçekte Nubar Sofuyan olmalı. Gazigiray'ın Tunalıgil suikastını gerçekleştiren teröristlerden Nubar Soyufan ile İsviçre'nin Zürih kentindeki Türk temsilciliklerine 28 Mayıs 1976 tarihinde bombalı saldırılar düzenleyen Avedis Nubar Sofuyan'ın aynı kişi olup olmadığı tespit edilemedi. Eğer aynı kişi ise Avedis Nubar Sofuyan bir JCAG-ARA militanıdır.

⁵² A. Alper Gazigiray, *Osmanlılardan Günümüze Kadar Vesikalarla Ermeni Terörünün Kaynakları*, Gözen Kitabevi 1982, s. 605, 608, 612-613.

⁵³ Bu konu ile alakalı bir sonraki eylemde daha detaylı bilgi verilecektir.

kişiler olduğu söylenebilir. Fakat şu gerçektir ki iki Türk büyükelçisi öldürülmüş ve olay fail-i meçhul kalmıştır.

II.2. Ermeni Kültür Merkezi'nde Bomba Patlaması (27 Mayıs 1976 - Paris / Fransa)

Paris'te bulunan ve Taşnak Partisi'nin karargâhu olarak kullanılan Ermeni Kültür Merkezi'nde 27 Mayıs 1976 tarihinde patlama meydana geldi. Patlamada bir kişi öldü, bir kişi de yaralandı. Paris polisinin yaptığı araştırmalarda patlamanın bomba yapımı sırasında yanlış bir ayarlama sonucunda meydana geldiği anlaşıldı. Araştırmalarda Ermeni Kültür Merkezi'nin odalarında "Ermeni davasının intikamcılarını" başlığını taşıyan bildiriler bulundu. Bu bildirimlerde Paris ve Viyana suikastlarının kendileri tarafından yapıldığına dair bilgiler bulunmakta, ayrıca yeni bir suikast hazırlığına dair ifadeler yer almaktaydı⁵⁴. Polisin olayı incelemesi sonucunda ölen kişinin Merkez'de geçici olarak kapıcılık yapan Agop Agopyan, yaralanan kişinin de Kevork Papazyan olduğu anlaşılırken, bomba yapımına Agopyan'ın dışında daha birçok kişinin yardım ettiği öğrenildi⁵⁵. İlerleyen günlerde Ermeni Kültür Merkezi'ndeki araştırmalarda Türk Paris Elçiliği başta olmak üzere diğer Türk temsilciliklerinin detaylı planları bulundu. Bunun dışında merkezde ele geçirilen bildirimlerin Viyana ve Paris suikastlarından sonra dağıtılan 24 Ekim tarihli bildirimlerle aynı yerde basıldığı da belirlendi⁵⁶. Böylece kazara meydana gelen bu patlama ile Tunalıgil ve Erez suikastlarının JCAG-ARA tarafından gerçekleştirildiği ortaya çıktı.

II.3. Zürih'teki Türk Temsilciliklerinin Bombalanması (28 Mayıs 1976 - Zürih / İsviçre)

İsviçre'nin Zürih kentinde bulunan Garanti Bankası şubesi ve Türk Çalışma Ataşeliği'ne 28 Mayıs 1976 gecesini bombalı saldırı düzenlendi⁵⁷. Saldırıyı gerçekleştiren JCAG-ARA militanı Avedis Nubar Sofuyan İsviçre polisince yakalandı⁵⁸ ve 15 ay hapis cezasına çarptırıldı⁵⁹.

II.4. Taha Carım Suikastı (9 Haziran 1977 - Roma / İtalya)

Türkiye'nin Vatikan Büyükelçisi Taha Carım⁶⁰, 9 Haziran 1977 tarihinde iki Ermeni militanı tarafından suikasta maruz kaldı. Yaralı halde hastaneye

⁵⁴ *Milliyet*, 29 Mayıs 1976, s. 1, 10.

⁵⁵ *Milliyet*, 30 Mayıs 1976, s. 10.

⁵⁶ *Milliyet*, 3 Haziran 1976, s. 1.

⁵⁷ *Milliyet*, 30 Mayıs 1976, s. 1.

⁵⁸ *Milliyet*, 26 Haziran 1992, s. 22.

⁵⁹ Karakoç, age., s. 514.

⁶⁰ Bir diplomat çocuğu olan Taha Carım, 1914 yılında İsviçre'nin Cenevre kentinde doğdu. Carım, Galatasaray Lisesi ve Toulouse Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirdikten sonra, 1944'de Dışişleri Bakanlığı'na girdi. Dışişleri Bakanlığı'nda çeşitli iç ve dış görevlerde bulunan Taha Carım, 1957 yılında Karakas (Yemen) 1960'da Karaçi (Pakistan) 1961'de Ottawa (Kanada), 1963'te Beyrut (Lübnan) ve 1967'de Tahran (İran) Büyükelçiliklerine atandı. 1969'da merkezde yüksek müşavir olan Carım, 1975'de Vatikan Büyükelçiliği'ne atanmıştı. Carım evli ve iki çocuk babasıydı (*Milliyet*, 10

kaldırılan Carım, yapılan bütün müdahalelere rağmen yaşamımı yitirdi. Fransız AFP Ajansı'nın Beyrut bürosuna telefon eden bir kişi JCAG-ARA adına saldırıyı üstlendi⁶¹. Ermeniler hakkında bir kitabı bulunan Carım'ın tehdit edilmesine⁶² ve ayrıca Rusların Taha Carım'ın kritik elçiler listesinde olduğu konusunda Türk yetkililerini 6 ay önce uymasına⁶³ rağmen Carım'ın iyi korunmadığı ortaya çıkmıştı. İtalya'nın büyük gazetesi *Il Tempo*'ya göre Roma Ermenileri Ermeni terör örgütlerini desteklemekteydiler⁶⁴. Bu nedenle Roma polisi Carım'ın katillerini Roma Ermeni cemaati içinde özel ekipler halinde aramaya başladı⁶⁵. Buna rağmen katillerin oldukça profesyonel olmaları, bir ipucunun bulunmasına imkân vermedi. Zaten bir yıl sonra Roma Savcısı, Taha Carım'ın öldürülmesine ilişkin dosyayı kapattı⁶⁶. Böylece Carım'ın katilleri de yakalanamadı.

II.5. THY'nin Londra Ofisinin Bombalanması (24 Mayıs 1978 - Londra / İngiltere)

24 Mayıs 1978'de THY'nin Londra bürosu, JCAG-ARA militanlarınca bombalandı. Olayda ölen ya da yaralanan olmadı⁶⁷.

II.6. Necla Kunalp ve Beşir Balcıoğlu Suikastı (2 Haziran 1978 - Madrid / İspanya)

Türkiye'nin Madrid Büyükelçisi Zeki Kunalp'in⁶⁸ eşi Necla Kunalp ile kayınbiraderi emekli büyükelçi Beşir Balcıoğlu 2 Haziran 1978 tarihinde otomobil ile seyir halindeyken, yaşları 20'den daha küçük olan 3 kişinin yayılım ateşi sonucunda öldürüldüler. Saldırıda büyükelçilik şoförü İspanyol asıllı Antonio Torrea Olmedo da yaşamını yitirdi. Suikasttan sonra Madrid'deki Fransız Haber Ajansı AP bürosuna telefon eden bir kişi, cinayeti JCAG-ARA adına üstlendi⁶⁹. Aynı kişi telefondaki konuşmasını şu şekilde sürdürmüştür: "Toplu halde öldürülen Ermeniler ve bu katliamın ardından bugüne kadar acı içinde yaşayanlar için adalet istiyoruz."⁷⁰ Madrid polisinin bütün aramalarına rağmen katiller bulunamadı ve olay fail-i meçhul cinayetler arasına girdi.

Suikastta eşi vefat eden Zeki Kunalp, olaydan yaklaşık bir ay sonra Ermeni terör olayları ile alakalı *Economist* dergisine şu ifadelerin yer aldığı

Haziran 1977, s. 3; Şimşir, age., s. 214-218; BCA, fon kodu: 30.18.1.2, yer no: 188.52.17; BCA, fon kodu: 30.18.1.2, yer no: 205.27.1; BCA, fon kodu: 30.18.1.2, yer no: 306.87.10).

⁶¹ *Cumhuriyet*, 10 Haziran 1977, s. 1; *New York Times*, 10 Haziran 1977; *Türkiye*, 10 Haziran 1977, s. 1.

⁶² *Milliyet*, 11 Haziran 1977, s. 11.

⁶³ *Hürriyet*, 12 Haziran 1977, s. 1.

⁶⁴ *Milliyet*, 11 Haziran 1977, s. 1.

⁶⁵ *Hürriyet*, 10 Haziran 1977, s. 1; *Akşam*, 11 Haziran 1977, s. 1.

⁶⁶ *Cumhuriyet*, 30 Haziran 1978, s. 3.

⁶⁷ Karakoç, age., s. 516.

⁶⁸ Zeki Kunalp, 1972 yılında Madrid Büyükelçiliği'ne atanmıştı (Şimşir, age., s. 258).

⁶⁹ *The Times*, 3 Temmuz 1978, s. 5; *Hürriyet*, 3 Temmuz 1978, s. 1, 13.

⁷⁰ *Türkiye*, 3 Haziran 1978, s. 1.

bir mektup gönderdi: “1915 yılında yapıldığı iddia edilen fakat halen kanıtlanmamış olan Ermeni katliamı sırasında bütün Ermeniler kuzu, Türkler de kurt olsa bile, bu sizce daha o zamanlar doğmamış olan karımın öldürülmesi için yeterli bir neden midir? Sizin genellikle tüm terörizm hareketlerini lanetlediğinizi bildiğim için, yazınızda bu cinayeti kınayan bir satır bile görmemek beni hayretlere düşürdü.”⁷¹. Zeki Kunalalp’in bu mektubu Ermeni terörünün gerçekliğini ortaya koyarken Avrupa’da da nasıl korunduğunu gözler önüne sermektedir.

II.7. Paris’teki Türk Temsilciliklerine Bombalı Saldırıları (8 Temmuz 1979 - Paris / Fransa)

Paris’te bulunan THY Bürosu’na, Turizm Temsilciliği’ne ve Çalışma Ataşesi Ofisi’ne aynı saatlerde bombalı saldırılar düzenlendi. Patlamalarda can kaybı yaşanmazken maddi hasar meydana geldi. Turizm Temsilciliği’ndeki patlamada ise bir kişi yaralandı. Bu patlamaların dışında Türkiye’nin Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) Daimi Temsilciliği’ne yerleştirilen bomba ise güvenlik birimlerince patlamadan etkisiz hale getirildi. Eylemlerden hemen sonra Fransız Haber Ajansı AFP’ye telefon eden bir kişi JCAG-ARA adına saldırıları üstlendi. Aynı kişi telefonda “Bu patlamalarla bizler, Ermeni halkının varlığını tüm dünyaya duyuruyoruz. Ülkemizi işgal eden ve Osmanlı Devleti’nin devamı olan Türk hükümetinden istediğimiz, sorumluluklarını yerine getirmesi ve Ermeni topraklarını gerçek sahiplerine iade etmesidir” demiştir⁷². Olayın faileri yakalanamadı.

II.8. Ahmet Benler Suikastı (12 Ekim 1979 - Lahey / Hollanda)

Ermeni teröristler, Türkiye’nin Lahey Büyükelçisi Özdemir Benler’in oğlu Ahmet Benler’e 12 Ekim 1979 günü suikast düzenlediler. Hollanda’da üniversite okuyan ve 27 yaşında olan Benler olayda yaşamını yitirdi⁷³. Beyrut’taki United Press International (UPI) ajansını telefonla arayan bir kadın cinayetin JCAG-ARA tarafından işlendiğini söyleyerek daha önce Viyana, Paris, Vatikan, Madrid’deki Türk diplomatlarına yapılan saldırıların da kendilerince gerçekleştirildiğini ileri sürdü⁷⁴. Olaydan sonra Hollanda hükümetinin Türk Büyükelçiliği mensuplarının silah taşıma yolundaki isteklerine izin vermediği ortaya çıktı⁷⁵. Hollanda polislerinin aramalarına rağmen katiller bulunamadı. Fakat Ahmet Benler’in katil zanlısı olarak Lübnanlı Mustafa Ammar ABD’de Detroit’te FBI tarafından

⁷¹ *Milliyet*, 26 Temmuz 1978, s. 1, 14.

⁷² *Milliyet*, 9 Temmuz 1979, s. 1.

⁷³ *Cumhuriyet*, 13 Ekim 1979, s. 1, 11; *Tercüman*, 13 Ekim 1979, s. 1, 5; *New York Times*, 13 Ekim 1979. Olayı JCAG-ARA’nın Kevork Tchavouche Grubu üstlenmiştir (Hyland, age., s. 134).

⁷⁴ *Milliyet*, 13 Ekim 1979, s. 12.

⁷⁵ *Milliyet*, 14 Ekim 1979, s. 3.

yakalandı⁷⁶. Hollanda hükümeti, olayı incelemek için Ammar'ı ABD'den istedi⁷⁷. Bunun üzerine Hollanda'ya getirilerek⁷⁸ mahkemeye çıkarılan Ammar bir süre sonra suçsuz bulunarak serbest bırakıldı⁷⁹. Böylece Ermeni teröristlerin işlediği bir cinayet daha aydınlatılmadı.

II.9. Yılmaz Çolpan Suikastı (22 Aralık 1979 - Paris / Fransa)

22 Aralık 1979 tarihinde Türkiye'nin Paris Büyükelçiliği Türk Turizm ve Tanıtma Müşaviri Yılmaz Çolpan⁸⁰, sabah saatlerinde Champs-Elyees Caddesi'nde otomatik silahla öldürüldü. Olaydan sonra Fransız Haber Ajansı AFP'yi telefonla arayan bir kişi eylemi JCAG-ARA'nın üstlendiğini bildirdi. Roma, Madrid ve Hollanda'daki eylemleri de üstlendiklerini söyleyen aynı kişi Türk diplomatlarına karşı düzenlenen silahlı eylemlerin "Türk hükümetlerinin Ermenilere reddettiği hakları elde etmek amacını" taşıdığını ifade etti⁸¹. Olayın faillerini yakalamak yine mümkün olmadı.

II.10. Hava Yolu Şirketlerine Bombalı Saldırıları (20 Ocak 1980 - Madrid / İspanya)

20 Ocak 1980 tarihinde Madrid'de dört havayolu şirketi bombalandı. Olaylarda can kaybı olmazken maddi hasar meydana geldi. Madrid'de ilk bomba ABD havayolu şirketi TWA'nın bürosunda patladı. Patlamaların meydana geldiği diğer havayolu şirketleri ise İngiliz Havayolları British Airways, İsviçre Havayolları Swissair ve Belçika havayolları Sabena'dır. Fransız Haber Ajansı AFP'ye telefon eden bir kişi eylemleri JCAG-ARA adına üstlendi⁸².

II.11. Doğan Türkmen Suikastı (6 Şubat 1980 - Bern / İsviçre)

Türkiye'nin İsviçre Büyükelçisi Doğan Türkmen⁸³, 6 Şubat 1980 tarihinde Bern şehrinde Ermeni teröristlerin silahlı saldırısı sonucunda yaralandı. Fransız Haber Ajansı AFP'yi arayan kişiler JCAG-ARA adına olayı üstlendiler⁸⁴. Bunun dışında ASALA da saldırıyı üstlendi⁸⁵. Ölümünden kıl payı kurtulan Doğan Türkmen, İsviçre'den zırhlı otomobil talebinde

⁷⁶ *Milliyet*, 13 Nisan 1980, s. 10.

⁷⁷ *Milliyet*, 13 Mayıs 1980, s. 1.

⁷⁸ *Cumhuriyet*, 25 Haziran 1980, s. 3.

⁷⁹ *Milliyet*, 11 Eylül 1981, s. 3.

⁸⁰ Yılmaz Çolpan, 13 Mayıs 1928'de Gönen'de doğdu. Ankara Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Fransızca Bölümü'nden mezun olan Çolpan, 1951 yılında Basın Yayın Genel Müdürlüğü'nde mütercim olarak çalışmaya başladı. 1970'te Paris Basın Ataşesi ve 1971'de Brüksel Turizm ve Tanıtma Ataşesi olarak atanan Çolpan, 1975 yılında Türkiye'ye döndü. Çolpan son olarak 1977 yılında Türkiye'nin Paris Büyükelçiliği Türk Turizm ve Tanıtma Müşavirliği görevine getirilmişti. Evli ve iki çocuğu vardı (Şimsir, age., s. 304; BCA, fon kodu: 30.18.1.2, yer no: 450.37.15).

⁸¹ *Cumhuriyet*, 23 Aralık 1979, s. 1, 11; *The Sunday Times*, 23 Aralık, 1979, s. 1.

⁸² *Milliyet*, 21 Ocak 1980, s. 3.

⁸³ Doğan Türkmen, 1922'de İstanbul'da doğdu. 1940'da Kadıköy Sen Josef Fransız Lisesi'ni bitirdikten sonra 1944'te Ankara Siyasal Bilgiler Okulu'ndan mezun olan Türkmen, Dışişleri Bakanlığı'na girdikten sonra Roma, Karacı, Moskova'da çeşitli görevlerde çalıştı. Lagos, Nijerya Çad, Meksiko Büyükelçiliklerinde bulunan Türkmen en son 1979 yılında Bern Büyükelçiliği'ne atanmıştı (Şimsir, age., s. 900).

⁸⁴ *Cumhuriyet*, 7 Şubat 1980, s. 1, 11; *Tercüman*, 7 Şubat 1980, s. 1, 10.

⁸⁵ Hyland, age., s. 147; Karakoç, age., s. 520.

bulunsa da zırhlı otomobillerin İsviçre’de trafik müsaadesi olmadığı için Türkmen’in bu talebi geri çevrildi⁸⁶. Saldırının zanlısı olarak Max Kilimciyan adlı bir Ermeni, Fransa’nın Marsilya şehrinde yakalandı. İsviçre Kilimciyan’ın iadesini istese de, Fransız yetkilileri uluslararası hukuk kurallarını gerekçe göstererek Ermeni teröristi İsviçre’ye iade etmeyeceğini açıkladı⁸⁷. Kilimciyan Fransız mahkemelerinde yargıç önüne çıktı⁸⁸. Ermeniler, Kilimciyan’ı kurtarmak için yardım kampanyası başlattılar⁸⁹. Mahkeme sonucunda Kilimciyan sadece iki yıl cezaya çarptırıldı⁹⁰. Yaklaşık iki yıldır tutuklu bulunan Kilimciyan mahkemenin kararından birkaç gün sonra serbest bırakıldı⁹¹.

II.12. Vecdi Türel Suikastı (17 Nisan 1980 - Vatikan / İtalya)

Türkiye’nin Vatikan Büyükelçisi Vecdi Türel⁹², 17 Nisan 1980 günü sabah saatlerinde evinden Büyükelçiliğe giderken Ermeni teröristler tarafından pusuya düşürüldü. Üç kişi olan saldırganların yayılım ateşi sonucunda 63 yaşındaki Türel yaralandı⁹³. Saldırını JCAG-ARA üstlendi⁹⁴. Türel’in olaydan hafif yaralı olarak kurtulması, koruma memuru Tahsin Güvenç sayesinde olmuştu⁹⁵. Bu arada riskli büyükelçilerden birisi olarak değerlendirilen Türel’e Türkiye tarafından zırhlı araba gönderilmesi düşünüldüğü fakat bu arabanın yanlışlıkla Avustralya’ya gittiği ortaya çıkmıştı⁹⁶. Saldırganlar yine yakalanamadı.

II.13. Kemal Arıkan’ın Evine Bombalı Saldırı (6 Ekim 1980 - Los Angeles / ABD)

6 Ekim 1980 tarihinde Türkiye’nin Los Angeles Başkonsolosu Kemal Arıkan’ın evine bombalı saldırı düzenlendi⁹⁷. Olayın ilerleyen yıllarda JCAG-ARA militanı Harut Sasunyan tarafından gerçekleştirileceği ortaya çıkacaktır⁹⁸.

⁸⁶ *Milliyet*, 8 Şubat 1980, s. 1.

⁸⁷ *Milliyet*, 10 Şubat 1980, s. 1.

⁸⁸ *Milliyet*, 20 Şubat 1980, s. 3.

⁸⁹ *Milliyet*, 23 Nisan 1981, s. 3.

⁹⁰ *Milliyet*, 25 Ocak 1982, s. 8.

⁹¹ *Cumhuriyet*, 30 Ocak 1982, s. 1, 9.

⁹² Vecdi Türel 1921 yılında İstanbul’da doğdu. Galatasaray Lisesi ve Geneva Hukuk Fakültesi’ni bitirdikten sonra 1946 yılında Dışişleri Bakanlığı’na girdi. 1958’de Liverpool Konsolosluğu’na atanan Türel, 1961’de Frankfurt Başkonsolosluğu görevine getirildi. 1966 yılında Rabat, 1969 yılında da Brezilya Büyükelçiliklerine atanan Türel, 1972 yılında Türkiye’ye dönerek Dışişleri Bakanlığı’nda Yüksek Müşavir oldu. 1978 yılında ise Vatan Büyükelçiliği’ne atandı (Şimşir, age., s. 909-910).

⁹³ *Tercüman*, 18 Nisan 1980, s. 1, 10; *Hürriyet*, 18 Nisan 1980, s. 1, 17.

⁹⁴ Hyland, age., s. 150.

⁹⁵ *Hürriyet*, 21 Nisan 1980, s. 1.

⁹⁶ *Cumhuriyet*, 19 Nisan 1980, s. 1.

⁹⁷ *Milliyet*, 7 Ekim 1980, s. 10.

⁹⁸ Olay gerçekleştiği sırada 18 yaşında olan Harut Sasunyan, Arıkan’ın evine saldırı suçundan 6 Ekim 1980 günü tutuklandı (*Cumhuriyet*, 18 Şubat 1982, s. 12) ve 6 yıl hapse mahkûm oldu (*Milliyet*, 13 Temmuz 1982, s. 1). İleride daha detaylı anlatılacağı üzere Harut Sasunyan’ın kardeşi Hampig Sasunyan da Kemal Arıkan’ı öldürmekten ömür boyu hapis cezasına çarptırılacaktır.

II.14. New York Türk Temsilciliği'ne Bombalı Saldırı (12 Ekim 1980 - New York / ABD)

12 Ekim 1980 tarihinde New York'un en işlek caddelerden birinde bulunan ve içinde Türkiye'nin BM Daimi Temsilcisi'nin de yer aldığı Türk Ev'i'nde arka arkaya üç patlama meydana geldi. Patlama sonucunda 7 kişi yaralandı ve binada da hasar meydana geldi. Saldırını JCAG-ARA üstlendi⁹⁹.

II.15. Los Angeles'teki Bir Türk Şirketine Saldırı (12 Ekim 1980 - Los Angeles / ABD)

Los Angeles'te bir Türk'e ait seyahat acentesine bombalı saldırı düzenlendi. JCAG-ARA'nın üstlendiği saldırıda bir kişi yaralanırken çevre binalarda hasar meydana geldi¹⁰⁰.

II.16. Şark Arıyak Suikastı (17 Aralık 1980 - Sydney / Avustralya)

Türkiye'nin Sydney Başkonsolosu Şark Arıyak¹⁰¹ ile koruma görevlisi Engin Sever, 17 Aralık 1980 tarihinde iki terörist tarafından öldürüldü. Saldırıdan hemen sonra AP ajansına telefon eden bir kadın, olayı JCAG-ARA adına üstlendi. Aynı kişi JCAG-ARA ile ASALA arasında hiçbir bağın bulunmadığını da söyledi¹⁰². Ermeniler tarafından gerçekleştirilen bu suikast, Uzakdoğu ülkelerinde gerçekleşen ilk Ermeni terör eylemidir. Arıyak'ın katillerini bulmak için geniş çaplı bir operasyon gerçekleştiren Sydney polisi, katiller hakkında bilgi vererek yakalanmasını sağlayan kişiyi 100 bin dolar (10 milyon lira) ödül verileceğini açıkladı. Görgü tanıkları katillerin oldukça profesyonel olduklarını söylemişlerdi¹⁰³. Katiller yine yakalanamadı.

II.17. Los Angeles Başkonsolosluğu'nun Bombalanması (20 Kasım 1981 - Los Angeles / ABD)

Beverly Hills'te bulunan Türkiye'nin Los Angeles Başkonsolosluğu'na 20 Kasım 1981 tarihinde bombalı bir saldırı düzenlendi. Haber ajanslarına telefon eden bir kişi olayı JCAG-ARA adına üstlendi. Saldırının düzenlenme nedeni ise Dünya Sorunları Konseyi adlı kurulun düzenlediği toplantıda Washington Büyükelçisi Şükrü Elekdağ'ın yapacağı konuşmayı engellemek olarak açıklandı¹⁰⁴.

⁹⁹ *Milliyet*, 14 Ekim 1980, s. 7.

¹⁰⁰ *New York Times*, 13 Ekim 1980.

¹⁰¹ Şark Arıyak 3 Mart 1930'da İstanbul'da doğdu. 1948 yılında Sivas Lisesi'nden, 1953 yılında da Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin Mali Şubesi'nden mezun olan Arıyak, 1959'da Dışişleri Bakanlığı'na girdi. Bakanlıkta çeşitli görevlerde bulunduktan sonra 30 Kasım 1977 tarihinde Sydney Başkonsolosluğu'na atanan Arıyak, Ermeni teröristler tarafından öldürüldüğünde sadece 50 yaşında olup evli ve bir çocuk babasıydı (Şimşir, age., s. 349-350).

¹⁰² *Cumhuriyet*, 18 Aralık 1980, s. 1, 9; *Hürriyet*, 18 Aralık 1980, s. 1, 17; *The Times*, 17 Aralık 1980, s. 7; *New York Times*, 17 Aralık 1980; *Tercüman*, 18 Aralık 1980, s. 1, 9.

¹⁰³ *Milliyet*, 19 Aralık 1980, s. 4.

¹⁰⁴ *Milliyet*, 22 Aralık 1981, s. 12.

II.18. Kemal Arıkan Suikastı (28 Ocak 1982 - Los Angeles / ABD)

Türkiye'nin Los Angeles Başkonsolosu Kemal Arıkan¹⁰⁵, 28 Ocak 1982'de otomobilinin kırmızı ışıkta durmasından istifade eden iki Ermeni militan tarafından yayılım ateşine tutuldu. Olay yerinde ağır yaralanan Arıkan, ambulansın gecikmesi nedeniyle yaşamını yitirdi. Katillerden birinin 19 yaşındaki Hampig Sasunyan¹⁰⁶ olduğu belirlendi ve yakalanarak tutuklandı. Polis olaya karışan diğer katili de aramaya başladı. Bu arada Kemal Arıkan'ın koruma istemesine rağmen Los Angeles polisi tarafından korumanın verilmediği ortaya çıktı¹⁰⁷. Olaydan sonra AP'nin Washington bürosunu arayan bir kişi, saldırıyı JCAG-ARA adına üstlendi ve daha sonra "bizim hareketimiz 1975'te başlamıştır ve hedefimizde sadece Türk diplomatları vardır." şeklinde açıklama yaptı.

Sasunyan, yargıç önünde yapılan ilk sorgusundan sonra tutuklandı¹⁰⁸. Los Angeles polisinin olayı araştırması sonucunda Arıkan'ın ikinci katil zanlısının Ermeni terörist Krikor Saliba olduğu ortaya çıktı ve Saliba her tarafta aranmaya başlandı¹⁰⁹. Saliba'nın Beyrut'a kaçtığı ve burada bir keskin nişancı tarafından öldürüldüğü daha sonra anlaşılacaktır¹¹⁰. Hampig Sasunyan'ın yargılanmasına Ocak 1984'te devam edildi ve ömür boyu cezaya çarptırıldı¹¹¹. Ermeni lobisi Sasunyan'ın serbest bırakılması için 1995 yılında harekete geçti¹¹². Fakat bir netice alamadılar. Sasunyan hala hapiste bulunan ender Ermeni teröristlerdendir.

II.19. Orhan Gündüz'e Karşı Bombalı Saldırı (22 Mart 1982 - Boston / ABD)

ABD'nin Massachusetts eyaletinin Boston şehrinde, ABD'de ticaret ile meşgul olan Türkiye Fahri Konsolosu Orhan Gündüz'e ait dairenin önünde 22 Mart 1982 günü şiddetli bir patlama meydana geldi. Patlama sonucunda ölü ve yaralı bulunmazken, binada geniş çaplı hasar meydana geldi. Bu arada binanın yanında bulunan ve Orhan Gündüz'ün oğluna ait hediyelik eşya dükkânı da patlamadan büyük ölçüde zarar gördü¹¹³.

¹⁰⁵ Kemal Arıkan, 1927 yılında İskilip'te doğdu. Ankara Gazi Lisesi, Ankara Hukuk Fakültesi ve Harvard Üniversitesi'nde öğrenim hayatına devam etti. 1955 yılında Dışişleri Bakanlığı'na giren Arıkan, 1957'de Prag Elçiliği İkinci Kâtipliği, 1962'de merkezde İkinci Daire Umum Müdürlüğü'nde Başkâtiplik, 1963'te Üçüncü Daire Umum Müdürlüğü'ne Şube Müdürlüğü, 1964 yılında Chicago Başkonsolosluğu, 1968'de Bakanlıkta Merkez Şube Müdürlüğü, 1970 yılında Avustralya Canberra Büyükelçiliği Müsteşarlığı, 1973'te Sydney Başkonsolosluğu görevlerine getirdi. Eylül 1978'de Los Angeles Başkonsolosluğu'na atanan Arıkan, evli ve iki çocuk babasıdır (Şimşir, age., s. 462).

¹⁰⁶ Hampig Sasunyan 1977'de Lübnan'dan Amerika'ya göç etmişti (Hyland, age., s. 186).

¹⁰⁷ *Cumhuriyet*, 29 Ocak 1982, s. 1, 11; *Hürriyet*, 29 Ocak 1982, s. 1, 13; *Sabah*, 30 Ocak 1982, s. 1.

¹⁰⁸ *Cumhuriyet*, 3 Şubat 1982, s. 1.

¹⁰⁹ *Cumhuriyet*, 13 Şubat 1982, s. 1.

¹¹⁰ Hyland, age., s. 186.

¹¹¹ *Milliyet*, 20 Ocak 1984, s. 8.

¹¹² *Milliyet*, 10 Ocak 1995, s. 17.

¹¹³ *Milliyet*, 24 Mart 1982, s. 9.

II.20. Orhan Gündüz Suikastı (4 Mayıs 1982 - Boston / ABD)

Boston Fahri Türk Konsolosu Orhan Gündüz¹¹⁴, 4 Mayıs 1982 gece yarısı arabasıyla işinden evine dönerken Ermeni teröristler tarafından öldürüldü. Olaydan sonra AP ajansının Beyrut bürosuna telefon eden bir kişi saldırıyı JCAG-ARA adına üstlendi ve saldırılarına devam edecekleri tehdidinde bulundu¹¹⁵. Ermenilerin ikinci kez saldırısına uğrayan Gündüz'ün katillerinin yakalanması için FBI alarma geçti. Amerikan yetkililerinin yaptığı incelemeler sonucunda Ermeni teröristlerin yakın mesafeden iki tabancayla ateş ettiği saptandı. Arabanın ön camından 12 kurşun girerken, Gündüz alınından ve çenesinden üç kurşun almıştı¹¹⁶. Orhan Gündüz'ün öldürülmesinden sonra ABD'deki diplomatlara daha sıkı güvenlik tedbirleri uygulanmaya başlandı¹¹⁷. Fakat Amerikan polisi, Gündüz'ün katillerini bulamadı. Olay yine fail-i meçhul kaldı.

II.21. Erkut Akbay ve Nadide Akbay Suikastı (7 Haziran 1982 - Lizbon / Portekiz)

Türkiye'nin Lizbon Büyükelçiliği İdari Ataşesi 39 yaşındaki Erkut Akbay¹¹⁸, 7 Haziran 1982 tarihinde Elçilik Mahalli Sekreteri olarak çalışan eşi Nadide Akbay¹¹⁹ ile birlikte öğle vakti otomobiliyle evine gittiği sırada Ermeni teröristlerin saldırısına maruz kaldı. Saldırıyı JCAG-ARA üstlendi. Erkut Akbay başından ve göğsünden vurularak olay yerinde ölürken, eşi de ağır yaralandı¹²⁰. Bu olay ile ABD Boston Fahri Konsolosu Orhan Gündüz'ün öldürülmeleri arasında yöntem olarak büyük benzerlikler taşımaktaydı. Bu nedenle ABD polis örgütü FBI konunun araştırılması için Lizbon'a bir ajan gönderildiğini bildirdi¹²¹. Bu arada Erkut Akbay'ın eşi Nadide Akbay komadan çıkamayarak 10 Ocak 1983'te yaşamını yitirdi¹²². Portekiz polisi FBI ile ortak çalışmasına rağmen Erkut Akbay ve Nadide Akbay'ın katillerini bulamadı.

¹¹⁴ Orhan Gündüz, 1922 yılında İstanbul'da doğdu. 1942'de Harp Okulu'ndan mezun oldu ve yüzbaşı rütbesine kadar yükseldi. Sonradan orduvan ayrılarak Amerika'da Boston şehrinde yaşamaya başlayan Gündüz, ticaretle meşgul olurken aynı zamanda şehirdeki Türkleri bir araya getirerek onları örgütlemekteydi. 1971 yılında beri Boston'da Türkiye Fahri Başkonsolosuydu Ermeni teröristler tarafından öldürüldüğünde 60 yaşında olan Gündüz evli olup iki çocuğa sahipti (Şimşir, age., s. 521).

¹¹⁵ *Cumhuriyet*, 6 Mayıs 1982, s. 9; *Hürriyet*, 6 Mayıs 1982, s. 1, 15; *The Times*, 6 Mayıs 1982, s. 8.

¹¹⁶ *Milliyet*, 6 Mayıs 1982, s. 9.

¹¹⁷ *Milliyet*, 8 Mayıs 1982, s. 9.

¹¹⁸ Erkut Akbay, 26 Şubat 1943 tarihinde Kadiri'de doğdu. 1963'te Yozgat Lisesi, 1968'de Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Fakültesi'nden mezun olan Akbay, 1970 yılında Dışişleri Bakanlığı'na girmiş 1973 yılında Brasilia Büyükelçiliği Kaççılara Memurluğu'na atanmış Akbay, 1974 yılında merkezde Personel Dairesi'nde çalıştıktan sonra Kasım 1979'da Lizbon Büyükelçiliği Kaççılara Memurluğu'na atanmıştı. Erkut Akbay, Elçilik Mahalli Sekreteri olarak çalışan Nadide Akbay ile evli olup, çiftin iki çocuğu bulunmaktaydı (Şimşir, age., s. 534).

¹¹⁹ Nadide Akbay, 1942'de Yozgat'ta doğdu. Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Fakültesi'nden mezun oldu. 1965 yılında Dışişleri Bakanlığı'na girdi. Bakanlıkta çeşitli görevlerde bulunduktan sonra 21 Nisan 1980 tarihinden itibaren Lizbon Elçiliği Mahalli Sekreteri olarak çalışmaya başladı (Şimşir, age., s. 534).

¹²⁰ *Cumhuriyet*, 8 Haziran 1982, s. 1; *Tercüman*, 8 Haziran 1982, s. 14.

¹²¹ *Milliyet*, 11 Haziran 1982, s. 9.

¹²² *Milliyet*, 11 Ocak 1983, s. 3.

II.22. Atilla Altıkata Suikastı (27 Ağustos 1982 - Ottawa / Kanada)

Türkiye'nin Ottawa Büyükelçiliği Askerî Ataşesi Hava Kurmay Albay Atilla Altıkata¹²³, 27 Ağustos 1982 tarihinde Ottawa'da otomobiliyle seyir halindeyken Ermeni militanlarının suikastına maruz kaldı. JCAG-ARA'nın üstlendiği saldırıda Altıkata yaşamını yitirdi¹²⁴. Aslında Kanada polisi Altıkata'ı çok iyi korurken, polis olaydan kısa süre önce bu korumaya son verdiği ortaya çıktı. Ermeni teröristlerin eylemlerinin yoğunlaştığı bu dönemde korumanın kaldırılması emniyet zaafı olarak değerlendirildi¹²⁵. Türk yetkililerini Ermeni terörü için harekete geçiren eylemlerden birisinin de bu cinayet olduğu belirtilmektedir. Nitekim Devlet Başkanı Orgeneral Kenan Evren, yurt gezisi sırasında Afyon'da bulunurken yaptığı konuşmada, dış ülkelerde Türk diplomatlarına ve askerî ataşelerine karşı girişilen saldırılara karşı "Türk devletinin, Türk milletinin gerekli mukabil tedbirleri almakta kendisini serbest göreceğini" ifade ederek, "sabrın da bir sınırı olduğunu" söylemekteydi¹²⁶. Olayla ilgili olarak Kanada polisi, Amerikan güvenlik güçleriyle işbirliği yapmasına¹²⁷ ve katillerin yakalanmasına yardım edenlere 100.000 Kanada doları ödül verileceğini ilan etmesine¹²⁸ rağmen herhangi bir ipucu bulunamadı¹²⁹. Böylece bu olayın da faileri ortaya çıkarılmadı.

II.23. Bora Süelkan Suikastı (9 Eylül 1982 - Burgaz / Bulgaristan)

Türkiye'nin Burgaz Konsoloslugu İdari Ataşesi Bora Süelkan¹³⁰, 9 Eylül 1982 tarihinde Ermeni teröristlerin silahlı bir saldırısı sonucu hayatını kaybetti¹³¹. United Press International (UPI) ajansının Beyrut'taki bürosuna telefon eden bir kişi olayı JCAG-ARA adına üstlenmiş ve "bu eylem Türkiye'nin yöneticilerine örgütümüzün yalnızca Beyrut'ta değil, dünyanın her yerinde var olduğunu gösterir." demişti. Bu suikast Ermeni teröristler tarafından Doğu bloğu ülkelerinde Türk diplomatlarına yönelik

¹²³ Atilla Altıkata, 1937 yılında İstanbul'da doğdu. 1960 yılında Hava Harp Okulu'ndan mezun olan Altıkata, 1971 yılına kadar çeşitli hava birliklerine görev yaptı. 1971 yılında Hava Harp Akademisi'ne giren Altıkata, 2 yıl sonra kurmay oldu (*Cumhuriyet*, 28 Ağustos 1982, s. 9).

¹²⁴ *Cumhuriyet*, 28 Ağustos 1982, s. 1, 9; *The Times*, 28 Ağustos 1982, s. 4.

¹²⁵ *Cumhuriyet*, 29 Ağustos 1982, s. 11.

¹²⁶ *Milliyet*, 30 Ağustos 1982, s. 1.

¹²⁷ *Milliyet*, 29 Ağustos 1982, s. 11.

¹²⁸ Şimşir, age., s. 580.

¹²⁹ *Milliyet*, 31 Ağustos 1982, s. 1.

¹³⁰ Bora Süelkan, 1937 yılında Adana'nın Karaisalı ilçesinde dünyaya geldi. Lise öğreniminden sonra 1958'de Devlet Orman Genel Müdürlüğü'nde çalışmaya başlayan Süelkan, temyiz mahkemesinde kâtiplik yaptıktan sonra Dışişleri Bakanlığı'na girdi. Sırasıyla Köln Başkonsoloslugu'nda mahallî kâtip, bakanlık müracaat memurluğu, Halep Başkonsoloslugu'nda mahallî kâtip, Dışişleri Bakanlığı idarî işlerde memur, Strasburg Başkonsoloslugu'nda kançılara memuru, ekonomik işler dairesinde idarî memur, Batı idaresi ve kültür işleri genel müdürlüğünde idarî memur olarak görev yaptıktan sonra 1981 yılında Burgaz Başkonsoloslugu'nda kançılara memuru olarak göreve başlayan Süelkan, Sofya Büyükelçiliği'nde kançılara memuru olan Ülküan Süelkan ile evli olup iki çocuk sahibidir (*Milliyet*, 10 Eylül 1982, s. 8; Şimşir, age., s. 588).

¹³¹ *Cumhuriyet*, 10 Eylül 1982, s. 1; *The Times*, 10 Eylül 1980, s. 1.

gerçekleştirilen ilk saldırı olması özelliğini taşımaktaydı¹³². Cinayetin Burgaz'ın en işlek caddelerin birinde gündüz vakti işlenmesi, yetkilileri katillerin oldukça profesyonel olduğunu düşünmesine neden olmaktadır.

Türk ve Bulgar yetkililer, Bora Süelkan'ın öldürülmesiyle sonuçlanan olaya, Ermeni eylemcilerin dışında bazı diğer grupların da karıştığı kanısında olduklarını ve soruşturmayı üç olasılık çerçevesinde yürüttüklerini belirtmişlerdir. İlk olasılık ASALA terör örgütünün Süelkan'ı öldürerek bir güç gösterisi yapmayı planlamasıdır. Örgüt, "Biz sosyalist ülkelerde de eylem yapabiliriz." demiş olabilir. İkinci olasılık ASALA'nın Bulgaristan'da bulunan silah kaçakçılığı yapan kişilerle işbirliği yaparak cinayeti bunlara işlettirmesidir. Son olasılık ise 12 Eylül sonrasında Türkiye'deki harekât olanaklarını yitiren sağ ve sol örgütlerin yine ASALA ile işbirliği yaparak Süelkan'a suikast tertip etmeleridir¹³³. Olayı JCAG-ARA gerçekleştirmesine rağmen görüldüğü üzere üç olasılıkta da ASALA üzerinde durulmaktadır. 1985 yılında ortaya atılan bir iddiaya göre Bora Süelkan'ı Bulgar gizli polisi öldürmüştü. Bu iddia sahiplerine göre Bulgaristan'da çok az sayıda Ermeni yaşaması nedeniyle katilin dışarıdan gelmiş olması düşük bir ihtimaldi¹³⁴. Neticede bu olay da fail-i meçhul kaldı.

II.24. Kanat Arbay'a Karşı Başarısız Suikast Girişimi (22 Ekim 1982 - Boston / ABD)

JCAG-ARA üyesi¹³⁵ Karnik Carlos Sarkisyan, Viken Vasken Yakupyan, Viken Arşavir Hovsepyan, Dikran Sarkis Berberyan¹³⁶ ve John Dadayan adlı Ermeni teröristler Türkiye'nin Philadelphia Fahrî Konsolosu Kanat Arbay'ın ofisine saatli bomba yerleştirmek üzere eyleme geçtikleri bir sırada yakalanarak tutuklandılar¹³⁷.

II.25. Abraham Apo Aşçıyan'ın Öldürülmesi (29 Aralık 1982 - Beyrut / Lübnan)

Taşnak liderlerinden Abraham Apo Aşçıyan, sol görüşlü olduğu ve ABD ile ittifaka karşı olduğu için Taşnakların Hrarir Mahrukhiyan ve Sarkis Zeitliyan kanadı tarafından 29 Aralık 1982 tarihinde Beyrut'ta öldürüldü¹³⁸. Mahrukhiyan ve Zeitliyan'ın aynı zamanda JCAG-ARA'nın da yöneticisi olduğunu unutmamız gerekir.

¹³² *Milliyet*, 10 Eylül 1982, s. 8

¹³³ *Milliyet*, 12 Eylül 1982, s. 8.

¹³⁴ *Milliyet*, 27 Ocak 1985, s. 6

¹³⁵ Hyland, age., s. 201.

¹³⁶ *Milliyet*, 27 Ekim 1982, s. 11.

¹³⁷ *Milliyet*, 28 Ekim 1982, s. 7.

¹³⁸ Hyland, age., s. 203.

II.26. Galip Balkar Suikastı (9 Mart 1983 - Belgrad / Yugoslavya)

Türkiye'nin Belgrad Büyükelçisi Galip Balkar¹³⁹, 9 Mart 1983 günü yerel saatle 11.00 civarında otomobiliyle seyir halindeyken iki saldırgan tarafından saldırıya uğradı. Olay sonucunda Balkar ve makam şoförü Necati Kaya ağır yaralandılar. Bu sırada olay yerinden geçmekte olan üç Yugoslav vatandaşı olaya müdahale etti. Yugoslavlardan birisi ölürlen diğeri de yaralandı. Kaçmaya çalışan saldırganlar ile olay yerine gelen polis arasında çatışma başladı. Bu çatışmada teröristlerden biri ağır yaralı olarak ele geçirilirken diğeri kaçtı. Saldırıda ağır yaralanan Büyükelçi Balkar kaldırıldığı hastanede hemen ameliyat edildi ve yoğun bakıma alındı¹⁴⁰. Fakat Galip Balkar komadan çıkmayarak olaydan iki gün sonra hayata gözlerini yumdu¹⁴¹.

Saldırını JCAG-ARA ve ASALA üstlense de¹⁴² yakalanan katiller JCAG-ARA'ya bağlıydılar¹⁴³. Balkar'ı vuran ve yaralı olarak ele geçirilen Ermeni saldırganın kimliği Harutyán Kirkor Levonyan olduğu ortaya çıktı. Bu arada Yugoslav polisinin çalışmaları neticesinde Ermeni teröristlerden diğeri Lübnan pasaportu taşıyan Raffi Alexander Elbekyan da yakalandı¹⁴⁴. Teröristlerin yargılanmasına 6 Aralık 1983'te başlandı¹⁴⁵. Levonyan mahkemede Balkar'ı Ermeni aleyhtarı olduğu için öldürdüğünü açıklayarak suçunu itiraf etti¹⁴⁶ ve Türklere karşı saldırıların süreceği tehdidinde bulundu¹⁴⁷. Duruşmalara 1984 yılı Ocak, Şubat ve Mart aylarında devam edildi. Sonunda tam da Galip Balkar'ın öldürülmesinden bir yıl sonra 9 Mart 1984'te Ermeni teröristler 20'şer yıl hapse mahkûm edildi. Belgrad Ağır Ceza Mahkemesi, "Biz burada Ermeni soykırımı iddialarını inceleyecek mahkeme değiliz. Önemli olan iki Ermeni gencinin işledikleri suçtur. Ceza buna göre saptandı." diyerek cezanın verilme nedenini açıkladı¹⁴⁸. Bu ceza üzerine Ermeniler yoğun propaganda faaliyetlerine giriştiler¹⁴⁹. Yugoslav Yüksek Mahkemesi Harutyán Levonyan'ın 20 yıllık

¹³⁹ Galip Balkar, 1936 yılında İstanbul'da doğdu. Ankara Koleji ve Ankara Hukuk Fakültesi'nden mezun olan Balkar, 1959 yılında Dışişleri Bakanlığı'na girdi. 1961'de Paris'te bulunan NATO Daimi Delegasyonu'na Üçüncü Kâtip olarak atanan Balkar, 1966-1969 yılları arasında Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'ın Özel Kalem Müdürü görevinde bulundu. 1969'da Londra Büyükelçiliği Başkâtipliğine atandı. Daha sonra Ankara'da Bakanlıkta bir süre görev alan Balkar, NATO Daimi Delegasyonu'nda Birinci Müsteşarlık görevine atandı. Ekim 1981'de Belgrad Büyükelçiliği görevinde getirilen Balkar, bu görevi başında Ermeni teröristler tarafından suikasta kurban gitti (Şimşir, age., s. 606-607).

¹⁴⁰ *Cumhuriyet*, 10 Mart 1983, s. 1, 11; *Tercüman*, 10 Mart 1983, s. 1, 14.

¹⁴¹ *Cumhuriyet*, 12 Mart 1983, s. 1; *Milliyet*, 12 Mart 1983, s. 9.

¹⁴² *Milliyet*, 10 Mart 1983, s. 8.

¹⁴³ *Milliyet*, 14 Eylül 1983, s. 10; Hyland, age., s. 206.

¹⁴⁴ *Cumhuriyet*, 11 Mart 1983, s. 1.

¹⁴⁵ *Milliyet*, 7 Aralık 1983, s. 8.

¹⁴⁶ *Milliyet*, 10 Aralık 1983, s. 5.

¹⁴⁷ *Milliyet*, 14 Aralık 1983, s. 8.

¹⁴⁸ *Cumhuriyet*, 10 Mart 1984, s. 1,11.

¹⁴⁹ *Milliyet*, 27 Nisan 1984, s. 5.

cezasını onaylarken, Rafi Elbekyan'ın cezasında ise 5 yıl indirimine gitti¹⁵⁰. 1987 Haziran ayında Harutyán Levonyán, tıbbi nedenler gerekçe gösterilerek serbest bırakıldı¹⁵¹. Bu karar, Ermeniler tarafından memnuniyetle karşılandı.

II.27. Dursun Aksoy Suikastı (14 Temmuz 1983 - Brüksel / Belçika)

Türkiye'nin Brüksel Büyükelçiliği İdari Ataşesi Dursun Aksoy¹⁵² 14 Temmuz 1983 günü sabah evinin önünde otomobiline binerken bir Ermeni teröristin açtığı ateş sonucu hayatını kaybetti¹⁵³. Saldırını ilk başta ASALA üstlendi. Daha sonra Los Angeles'teki AP haber ajansını arayan kişiler ise, olayı "Ermeni Devrimci Ordusu/ Armenian Revolution Army (ARA)"nın üstlendiğini ifade ederek "Bu bizim ilk girişimimizdir, yakında da adımızı yeniden duyacaksınız" dedi¹⁵⁴. Olayı ASALA üstlense de gerçekte JCAG adına ARA düzenlemişti. Zaten bu olaydan sonra JCAG, JCAG-ARA olarak anılacaktı. Olayı soruşturan Belçika polisi dört Ermeni'yi tutukladı¹⁵⁵. Fakat bundan sonuç çıkmadı. Bu arada Hollanda polisi Aksoy'un katil zanlısı olarak Türk uyruklu ASALA militanı Hüsnü Göl'ü tutukladı¹⁵⁶. Belçika soruşturmayı kendi ülkesinde sürdürmek için Aksoy'un katil zanlısı Hüsnü Göl'ü Hollanda'dan resmen istedi. Bu arada Fransız makamları Göl'ün cinayet günü Paris'te bulunduğunu açıkladılar¹⁵⁷. Belçika'ya gelerek mahkemeye çıkarılan Göl, daha sonra serbest bırakıldı¹⁵⁸. Aslında olayın ASALA ile ilgisi yoktu. Daha önce belirtildiği gibi saldırını JCAG-ARA düzenlemişti. Aralık 1983'te Brüksel'de Belçika polisi tarafından Aksoy'a karşı yapılan suikast girişimiyle ilgili dört Ermeni gözaltına alındı. Bu kişiler aynı zamanda Türkiye Brüksel Başkonsolosu Selçuk İncesu'nun oturduğu apartmana bomba koyduğu gerekçesiyle de soruşturuldular¹⁵⁹. Fakat polis bu kişileri bir gün sonra serbest bıraktı¹⁶⁰. Böylece Dursun Aksoy'u öldürenler de yakalanamadı.

II.28. Lizbon Büyükelçiliği Baskını (27 Temmuz 1983 - Lizbon / Portekiz)

Türkiye'nin Lizbon Büyükelçiliği, 27 Temmuz 1983 tarihinde öğle saatlerinde beş Ermeni teröristin saldırısına uğradı. Büyükelçiliğe girmeyi

¹⁵⁰ *Cumhuriyet*, 17 Kasım 1984, s. 7.

¹⁵¹ *Cumhuriyet*, 5 Haziran 1987, s. 7.

¹⁵² Dursun Aksoy, 1944 yılında Isparta İslamköy'de doğdu. 1976'da Dışişleri Bakanlığı'na giren Aksoy, 1979 yılında Brüksel Büyükelçiliği'ne İdari Ataşe olarak atandı. Aksoy evli ve üç çocuk babasıydı (*Milliyet*, 15 Temmuz 1983, s. 6; Şimşir, age., s. 698).

¹⁵³ *The Times*, 15 Temmuz 1983, s. 5; *Cumhuriyet*, 15 Temmuz 1983, s. 1; *Hürriyet*, 15 Temmuz 1983, s. 1, 9; *Tercüman*, 15 Temmuz 1983, s. 1, 7.

¹⁵⁴ *Milliyet*, 16 Temmuz 1983, s. 6.

¹⁵⁵ *Milliyet*, 20 Temmuz 1983, s. 7.

¹⁵⁶ *Milliyet*, 29 Temmuz 1983, s. 1.

¹⁵⁷ *Milliyet*, 13 Ağustos 1983, s. 7.

¹⁵⁸ *Milliyet*, 25 Şubat 1984, s. 1.

¹⁵⁹ *Milliyet*, 13 Aralık 1984, s. 12.

¹⁶⁰ *Milliyet*, 14 Aralık 1984, s. 11.

başaramayan teröristler binanın yanında bulunan elçilik konutunu işgal ederek içeride bulunanları rehin aldılar. Bu sırada Türk koruma görevlileri ile teröristler arasında çatışma çıktı ve teröristlerden birisi koruma görevlileri tarafından vurularak öldürüldü. Bu arada Portekiz Başbakanı Mario Soares, hükümeti olağanüstü toplantıya çağırdı ve kurtarma operasyonunun başlatılmasını emretti. Lizbon polisinin düzenlediği operasyon sonucu diğer dört terörist yakalanacaklarını anlayınca bombaları patlatarak intihar ettiler. Büyükelçilik maslahatgüzarı Yurtsev Mihçioğlu'nun eşi Cahide Mihçioğlu teröristlerin attığı bir bomba ile ağır yaralanmıştı. Cahide Mihçioğlu kurtarma operasyonundan sonra hastaneye kaldırıldığı sırada öldü. Operasyonda bir Portekiz polisi de yaşamını yitirdi. Olaydan hemen sonra Amerikan haber ajansı AP'nin Lizbon'daki bürosunun posta kutusuna mesaj bırakan bir kişi, saldırının sorumluluğunun JCAG-ARA olduğunu ifade etti¹⁶¹.

Lizbon Büyükelçisi İsmail Soysal ise olaydan sadece on gün önce yaş haddinden emekli olduğu için eşi İlham Soysal ile birlikte Portekiz'den ayrılmışlardı. Olaydan kıl payı kurtulan Soysal çifti Ermeniler tarafından sürekli tehdit edildiklerini ifade ettiler¹⁶². Portekiz hükümetinin ve polislerinin gösterdiği başarı Türk yetkilileri tarafından takdirle karşılandı¹⁶³. Lizbon baskını sırasında aldığı etkili önlemler ile beş Ermeni teröristinin öldürülmesine neden olan İspanya Başbakanı Mario Soarez, JCAG-ARA militanları tarafından ölümlerle tehdit edildi¹⁶⁴. Lizbon olayı JCAG-ARA açısından bir dönüm noktası oldu. Bu başarısız girişim, Taşnak basını tarafından propagandalar yoluyla örtbas edilmeye çalışılsa da, örgüt içerisinde bölünmelere ve ilerleyen süreçte örgütün etkinliğini yitirmesine neden olacaktır.

II.29. Erdoğan Özen Suikastı (20 Haziran 1984 - Viyana / Avusturya)

Türkiye'nin Viyana Büyükelçiliği Çalışma Müşaviri Erdoğan Özen¹⁶⁵, 20 Haziran 1984'te sabah saatlerinde Büyükelçiliğe geldiği sırada otomobiline yerleştirilen bir bombanın patlaması sonucunda hayatını kaybetti. Olayda üçü ağır olmak üzere beş kişi de yaralandı. Olaydan sonra

¹⁶¹ *Cumhuriyet*, 28 Temmuz 1983, s. 1, 11; *Hürriyet*, 28 Temmuz 1983, s. 1, 15; *The Times*, 28 Temmuz 1985, s. 1. Saldırını gerçekleştiren teröristler şunlardı: Ara Hovsel Kamikyan (20), Sarkis Abrahamyan (21), Vatch Navar Taghiyan (19), Strak Onnik Acernyan (19), Simon Khacher Yahniyan (21).

¹⁶² *Milliyet*, 28 Temmuz 1983, s. 8.

¹⁶³ Dışişleri Bakanı İtler Türkmen, BBC televizyonuna yaptığı söyleşide Ermeni teröristlere karşı her ülke Portekiz gibi davranıyorsa, Ermeni terörünün bu noktalara gelemeyeceğine vurgu yaptı (*Milliyet*, 29 Temmuz 1983, s. 6).

¹⁶⁴ *Cumhuriyet*, 30 Temmuz 1983, s. 1.

¹⁶⁵ Erdoğan Özen, 1934 yılında İzmir Bademli'de doğdu. 1959 yılında İzmir Yüksek Ticaret Okulu'nu bitiren Özen, 1966 yılında Çalışma Bakanlığı Yurt Dışı Örgütü'nde sözleşmeli olarak çalışmaya başladı. 1980 yılında Viyana Çalışma ve Sosyal Yardımcılığı görevine atanan Özen, son bir yıldır da Viyana Büyükelçiliği'nde çalışma müşavir vekili olarak görev yapmaktaydı. Evli ve iki çocuk babası Erdoğan Özen'in görev süresi 1 Temmuz'da sona erecekti ve bu nedenle Türkiye'ye kesin dönüş hazırlığı içerisindeydi (*Milliyet*, 21 Haziran 1984, s. 6; Şimşir, age., s. 784-785).

Amerikan haber ajansı AP'nin Stockholm'deki bürosuna telefon eden bir kişi, saldırıyı JACAG-ARA adına üstlendi¹⁶⁶. Avusturya polisi Ermeni teröristleri yakalamak için alarma geçse de bir ipucu bulamadı¹⁶⁷. Avusturya'nın Alman polisinden yardım istemesi de¹⁶⁸ sonucu değiştirmedii. Olayın fail ya da failleri yakalanamadı.

II.30. Sarayburnu Olayı (3 Eylül 1984 - İstanbul)

Eminönü Sarayburnu'nda yer alan bir çay bahçesinin otoparkında park etmiş durumda bulunan Lübnan plakalı bir otomobilde 3 Eylül 1984 gecesi patlama meydana geldi. Patlama sonucunda otomobilde bulunan Lübnan uyruklu Ali Mahmud ile Muhammed Mahmud isimli şahıslar öldüler. Türk güvenlik birimlerinin yaptığı araştırmalar neticesinde ölen şahısların 30 Ağustos 1984 günü aynı araçla Cilvegözü sınır kapısından Türkiye'ye girdikleri ve Türkiye'de eylem hazırlığı içerisinde buldukları tespit edilmişti¹⁶⁹. Olayı Ermeni terör örgütü JACAG-ARA üstlendi¹⁷⁰.

II.31. Evner Ergun Suikastı (19 Kasım 1984 - Viyana / Avusturya)

Birleşmiş Milletler Sosyal Kalkınma ve İnsancıl İşler Merkezi Direktör Yardımcısı Evner Ergun¹⁷¹, 19 Kasım 1984 günü sabahleyin otomobiliyle evinden bürosuna giderken iki Ermeni teröristin silahlı saldırısı sonucu başından aldığı kurşunla olay yerinde öldü. Katillerden biri Ergun'un üzerine Ermeni Devrimci Ordusu yazılı bir bez parçası bıraktı. Ergun Ermeni teröristlerce öldürülen uluslararası bir kurumda çalışan ilk Türk görevlisiydi. Olaydan sonra Amerikan haber ajansı AP'nin Viyana ve Roma bürolarına telefon eden kişiler, saldırıyı JACAG-ARA adına üstlendiler ve "Saldırıları sürecek, Türk devletinin temsilcilerine karşı Türkiye içinde ve dışında yeni saldırılarda bulunacak ve yeniden vuracağız." dediler¹⁷². Olayı araştıran Viyana polisi, JACAG-ARA'nın asıl hedefinin Viyana'nın Türkiye Büyükelçisi Erdem Erner olduğunu, Evner Ergun'un yanlışlıkla öldürüldüğünü iddia etti¹⁷³. Viyana'da öldürülen üçüncü Türk diplomatı olan Evner Ergun'un katilleri, diğerleri gibi bulanamadı.

¹⁶⁶ *Milliyet*, 21 Haziran 1984, s. 6; *Cumhuriyet*, 21 Haziran 1984, s. 1, 11.

¹⁶⁷ *Cumhuriyet*, 22 Haziran 1984, s. 1.

¹⁶⁸ *Milliyet*, 8 Temmuz 1984, s. 6.

¹⁶⁹ *Milliyet*, 4 Eylül 1984, s. 6.

¹⁷⁰ Hyland, age., s. 219.

¹⁷¹ Evner Ergun 1932 yılında İstanbul Beşiktaş'ta doğdu. 1955 yılında İTÜ Mimarlık Fakültesi'ni bitirerek aynı fakültede bir yıl şehirlik kürsüsü asistanlığı yaptı. 1950'li yılların sonuna doğru İmar İskân Bakanlığı'na girdi. Bakanlığın Bölge Plan Dairesi Başkanlığı sırasında bölge planlığını Türkiye'ye getiren kişi unvanını kazanan Ergun, 1962 yılında Devlet Planlama Teşkilatı'nda çalışmaya başladı. 1964'e kadar DPT'de danışmanlık yapan Ergun, 1964-1967 yılları arasında DPT Sosyal Planlama Dairesi Başkanlığı görevinde bulundu. 1967 yılında Birleşmiş Milletler'de uluslararası memur olarak şehirlik ve bölge planlama alanında çalışmaya başladı. 1979'da BM'nin Viyana'daki Sosyal Kalkınma ve İnsancıl Sorunlar Merkezi Müdür Yardımcılığı'na gelen Evner Ergun evli ve bir çocuk babasıydı (*Cumhuriyet*, 20 Kasım 1984, s. 6; Şimşir, age., s. 811-812).

¹⁷² *Tercüman*, 20 Kasım 1984, s. 1, 10; *Cumhuriyet*, 20 Kasım 1984, s. 1, 6; *Hürriyet*, 20 Kasım 1984, s. 1, 5.

¹⁷³ *Milliyet*, 21 Aralık 1984, s. 6.

II.32. Ottawa Saldırısı (12 Mart 1985 - Ottawa / Kanada)

Kanada'nın başkenti Ottawa'daki Türkiye Büyükelçiliği ikametgâhı, 12 Mart 1985 günü sabah saatlerinde JCAG-ARA mensubu üç terörist tarafından basıldı. Aralarında Büyükelçi Coşkun Kırca'nın eşi Bilge Kırca'yla 13 yaşındaki kızı Gülcan'ın da bulunduğu 11 kişiyi rehin alan teröristler, Büyükelçiyi öldürmeye yönelik amaçlarını gerçekleştiremeyince beş saat süren eylemleri sonucunda teslim oldular. Olay sırasında binanın ikinci katından atlayan Büyükelçi Kırca'nın kolu ve bacağı kırıldı. Baskın sırasında teröristlerle çatışmaya giren Kanadalı bir koruma görevlisi ise hayatını kaybetti. Baskını düzenleyenler Ottawa Büyükelçiliği Ticaret Müşaviri Kani Güngör'ü ağır yaralayan Raffic Balyan, Haig Karahanyan, Harutyun Kevork'un serbest bırakılmasını, ayrıca Türkiye'nin sözde soykırımının "bedelini ödemesi gerektiğini" istemekteydiler¹⁷⁴. Aslında Kani Güngör olayını gerçekleştiren teröristler ASALA militanıydılar. Ottawa'daki eylemi gerçekleştiren teröristlerin bu şekilde ifade vermeleri hedef saptırmak istemeleri olabilir.

Olayı gerçekleştiren Suriyeli Kevork Maraşlıyan (35), Ohannes Nubaryan (30) ile Lübnanlı Rafi Panof Titizyan (25) adlı ele geçirilen teröristlerin¹⁷⁵ yargılanmasına 14 Ekim 1986'da başlandı¹⁷⁶. Üç Ermeni teröristine Kanada'daki en yüksek ceza olan ömür boyu hapis cezası verildi¹⁷⁷. Bu ceza Kanada'da yaşayan 40 bin Ermeni'nin protestosuna neden oldu ve Ermeniler üç Ermeni teröristinin kurtarılması için 300 bin dolarlık bir fon oluşturdular¹⁷⁸. Fakat bu çabalar Ermeni teröristlerin ceza almasını önleyememiştir.

II.33. Melbourne Başkonsolosluğu'na Bombalı Saldırı (23 Kasım 1986 - Melbourne / Avustralya)

Avustralya'nın Melbourne şehrindeki Türk Başkonsolosluğu'na 23 Kasım 1986 gecesi¹⁷⁹ bombalı saldırı düzenlemek isteyen Agop Levonyan öldü¹⁸⁰. Saldırını o güne kadar hiç duyulmamış "Yunan-Bulgar Ermeni Cephesi" ve diğer taraftan da PKK üstlenmesine¹⁸¹ rağmen gerçekte JCAG-ARA gerçekleştirmişti¹⁸². Bu olay da aydınlatılmadı.

¹⁷⁴ *Milliyet*, 13 Mart 1985, s. 7.

¹⁷⁵ *Milliyet*, 14 Mart 1985, s. 1.

¹⁷⁶ *Milliyet*, 16 Ekim 1986, s. 9.

¹⁷⁷ *Cumhuriyet*, 1 Kasım 1986, s. 1.

¹⁷⁸ *Milliyet*, 3 Kasım 1986, s. 3.

¹⁷⁹ *Milliyet*, 23 Kasım 1986, s. 12.

¹⁸⁰ *Milliyet*, 28 Kasım 1986, s. 3.

¹⁸¹ *Milliyet*, 24 Kasım 1986, s. 5.

¹⁸² Hyland, age., s. 223.

SONUÇ

XIX yüzyılın ikinci yarısından itibaren isyan ile birlikte terör hareketlerinde bulunan Ermenilerin bu hareketleri üç dönemde incelenebilir. Bunlar, 1882-1909, 1914-1922 ve 1973-1986 dönemleriydi. Taşnak ve Hınçak komitelerini kurarak isyan ve terör hareketlerini sistemli bir hale getirmek isteyen Ermenilerin ilk dönemdeki amacı bu eylemlerle dünya kamuoyunun ilgisini Ermeni meselesi üzerine çekmek ve bu sayede bağımsızlıklarını elde etmektir. I. Dünya Savaşı ile başlayan ikinci dönemde de Ermenilerin amacı bu şekildeydi. Fakat savaş bittikten sonra Ermeni terörüne bir amaç daha eklendi. Bu da iddia ettikleri 1915 soykırımın intikamını almaktır. Nitekim Ermeniler bu intikam için Taşnakların kurduğu Nemesis örgütü ile 1920'li yılların başında eski İttihatçı liderleri öldürdüler.

Aradan 50 yıl geçtikten sonra 1970'li yıllarda Ermeni terörü yeniden canlandı ve terör örgütleri kuruldu. Bunlardan en önemlileri Hınçakların kurduğu ASALA ile Taşnakların kurduğu JCAG-ARA'ydı. Her iki örgüt 1915 yılında gerçekleştirildiğini iddia ettikleri soykırımın intikamını almak amacıyla birleşmeler de ayrıldıkları en önemli nokta SSCB hassasiyetiydi. Marksist bir söylem benimseyen ASALA'nın amacı, Türkiye'de iddia ettikleri Ermenistan topraklarını kurtararak bağımsız bir devlet kurmak ya da bu toprakları Sovyet Ermenistanı ile birleştirmektir. Milliyetçi sağ görüşteki Taşnak komitesinin kurduğu JCAG-ARA'nın amacı ise Türkiye Ermenistanı ile Sovyet Ermenistanı'nı birleştirerek bağımsız büyük bir Ermenistan meydana getirmektir. JCAG-ARA'nın hedefinde görüldüğü üzere SSCB de vardı. Bunun en önemli nedeni Taşnaklar tarafından 1918 Mayıs ayında kurulan bağımsız Ermenistan Cumhuriyeti'nin 1920 sonlarında Sovyet Rusya tarafından ortadan kaldırılmasıydı.

Eylemlerinde daha çok ateşli silahlarla suikast yöntemini kullanan JCAG-ARA'nın diğer Ermeni örgütlerine göre daha başarılı oldukları dikkati çekmektedir. ASALA başta olmak üzere diğer terör örgütlerinin gerçekleştirdiği bir kaç eylemi saymazsak (Esenboğa ve Orly saldırısı gibi) ses getiren eylemlerin neredeyse tamamı JCAG-ARA tarafından gerçekleştirilmiştir. Büyükelçilere karşı yapılan suikastlar bu noktada hatıra gelmelidir. Bunun yanında JCAG-ARA'nın gelirleri daha çok diasporadaki Ermenilerden alınan bağışlardan oluşurken, ASALA gelir elde etmek için her türlü yasadışı yola başvuruyordu. Ayrıca ASALA'nın aksine JCAG-ARA diğer devlet ve terör örgütleriyle çok fazla temasta bulunmamış ve gizliliğe önem vermiştir. JCAG-ARA'nın gizlilik politikası gereği örgüt Türkiye ve diğer ülkeler tarafından çok fazla bilinmemekteydi. Hatta bu durum Ermeni terör örgütü denince akla ilk ASALA'nın gelmesine neden

olmuştur. Bu yüzden de başta Türkiye olmak üzere devletler JCAG-ARA'ya karşı etkili önlem alamamışlardır.

1975-1986 yılları arasında Ermeni teröristlerin gerçekleştirdiği eylemleri birden çok terör örgütü aynı anda üstlendiği için tam olarak sayıları tespit edilemese de JCAG-ARA'nın 41* eylem gerçekleştirdiği söylenebilir. Bu eylemlerde toplam 35 ölü ve 25 yaralı meydana gelmiştir. Taşnakların güçlü olduğu ülkelerde eylem yapmayı tercih eden JCAG-ARA, ABD'de 8, Fransa'da 7, İspanya'da 5, Avusturya ve İsviçre'de 3'er, İtalya, Avustralya, Portekiz ve Kanada'da 2'şer, Bulgaristan, Yugoslavya, Belçika, Türkiye, İngiltere, Hollanda ve Lübnan'da ise 1'er eylem gerçekleştirmiştir. Diğer Ermeni terör örgütleri özellikle de ASALA'nın aksine JCAG-ARA genellikle Türk hedeflerine yönelik eylemlerde bulunmuştur. JCAG-ARA Türk hedeflerine yönelik 34 saldırı gerçekleştirirken, ABD hedeflerine ve örgüt içi 2, İngiliz, İsviçre ve Belçika hedeflerine ise 1'er eylem gerçekleştirmiştir.

Diğer terör örgütleri gibi JCAG-ARA'nın da eylemlerinin 1985 yılından itibaren hızı kesilmiştir. Bunun en önemli nedeni 1983 yılında gerçekleştirdiği başarısız Lizbon baskını sonucunda beş teröristin öldürülmesidir. Bu başarısızlık örgüt içindeki bölünmelere yol açarken, örgütün artık diaspora Ermenileri tarafından desteklenmemesine neden olmuştur. Bunun dışında Ermeni terörünün de amacına ulaşması terör eylemlerinin etkinliğini yitirmesine neden olmuştur. Terör eylemleri ile 1915 hadisesi tekrar canlanmış ve sadece Ermeniler değil bütün dünya 50 yıl sonra tekrar Ermeni sorununa eğilmiştir. Bunun sonucunda 1987 yılında Avrupa Parlamentosu'ndan başlamak üzere diğer devletler Ermeni Soykırım tasarılarını kabul etmişlerdir. Ermeniler de iddia ettikleri haklarını artık siyasi arenada arayacaklardır.

Son söz olarak Osmanlı döneminde olduğu gibi Cumhuriyet döneminde de Ermeniler, Batılı devletlerin desteği ile siyasi hedeflerine ulaşmak için terör metodunu kullanmışlardır.

* 27 Mayıs 1976'de Paris Ermeni Kültür Merkezi'ndeki ve 3 Eylül 1984'de Sarayburnu'ndaki patlamalar kendiliğinden olmuş olsa da JCAG-ARA'nın gerçekleştirdiği eylemler arasına alındı. Ayrıca 6 Şubat 1980'de Türkiye'nin İsviçre Büyükelçisi Doğan Türkmen'e yapılan suikastın JCAG-ARA ve ASALA aynı anda üstlenmişlerdi. Bu suikastlar JCAG-ARA tarafından gerçekleştirildiği varsayıldı. Bu 41 eylemin dışında 1985 yılında Beyrut'ta Taşnak liderlerine karşı üç daha gerçekleştirilmişti. Fakat eylemlerin JCAG-ARA tarafından tertiplendiği kesin değildir (Hyland, age., s. 221-222). Bu nedenle bu eylemler burada konu edilmemiştir.

KAYNAKÇA

1. Arşivler

- Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA)
- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA)

2. Süreli Yayınlar

- Akşam
- Cumhuriyet
- Hürriyet
- Milliyet
- New York Times
- Tercüman
- The Sunday Times
- The Times
- Türkiye

3. Kitaplar ve Makaleler

- BAKAR, Bülent, Ermeni Tehciri, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2009.
- Ermeni Komitelerinin Amaçları ve İhtilal Hareketleri (Meşrutiyetin İlanından Önce ve Sonra, Genelkurmay Yayınları, Ankara 2003.
- GAZİGİRAY, A. Alper, Osmanlılardan Günümüze Kadar Vesikalarla Ermeni Terörünün Kaynakları, Gözen Kitabevi 1982.
- GUNTER, Michael M., "Contemporary Aspect of Armenian Terrorism", Symposium on International Terrorism: Armenian Terrorism its Supporters The Narcotic Connection The Distortion of History, Ankara University Press, Ankara 1984, ss. 103-147
- GUNTER, Michael M., Pursuing the Just Cause of Their People: A Study of Contemporary Armenian Terrorism, Greenwood Press, New York 1986.
- GÜRÜN, Kamuran, Ermeni Dosyası, TTK Yayınları, Ankara 1983.
- HALAÇOĞLU, Yusuf, Ermeni Tehciri ve Gerçekler (1914-1918), TTK Yayınları, Ankara 2001.
- HYLAND, Francis P., Armenian Terrorism: The Past, the Present, the Prospects, Westview Press, Boulder, San Francisco, Oxford 1991.
- KARAKOÇ, Ercan, Geçmişten Günümüze Ermeni Komiteleri ve Terörü, IQ Yayınları, İstanbul 2009.
- KÜRŞAD, Cengiz, "Ermeni Terörü", Osmanlı Yıldız Arşivi Tasnifi-Ermeni Meselesi, C. I, edt. Ertuğrul Zekâi Ökte, Tarihi Araştırmalar ve Dokümantasyon Merkezleri Kurma ve Geliştirme Vakfı, İstanbul 1989, ss. 3-58.
- LAÇİNER, Sedat, Türkler ve Ermeniler Bir Uluslararası İlişkiler Çalışması, 2. bsk. USAK, Ankara 2005.
- LAQUEUR, Walter, A History of Terrorism, Transaction Publishers, 2001.
- LOWRY, Heath W., "Nineteenth and Twentieth Century Armenian Terrorism: Threads of Continuity", Symposium on International Terrorism: Armenian Terrorism its Supporters The Narcotic Connection The Distortion of History, Ankara University Press, Ankara 1984, ss. 71-83.
- LÜTEM, Ömer Engin, "Ermeni Terörü", Avrasya Dosyası, Cilt:12, Sayı: 3, 2006, ss. 21-74.
- SÜSLÜ, Azmi, Ermeniler ve 1915 Tehcir Olayı, Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Yayınları, Ankara 1990.

- ŞİMŞİR, Bilal, Şehit Diplomatlarımız, c. I-II, Bilgi Yayınevi, Ankara 2000.
- TAŞDEMİR, Fatma, Uluslararası Terörizme Karşı Devletlerin Kuvvete Başvurma Yetkisi, USAK Yayınları, Ankara 2006.
- URAS, Esat, Tarihte Emeniler ve Ermeni Meselesi, 2. bsk, Belge Yayınları, İstanbul 1987.
- YAVUZ, Fikretin, Osmanlı Devleti Dış Politikasında Ermeni Sorunu: 1896 Osmanlı Bankası Baskını Örneği, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi, Sakarya, 2009.

EK- JCAG-ARA'nın Gerçekleştirdiği Eylemler

	Tarih	Yer	Hedef	Yöntem	Ölü	Yaralı
1	22 Ekim 1975	Viyana, Avusturya	Türk Büyükelçi	Suikast	1	0
2	24 Ekim 1975	Paris, Fransa	Türk Büyükelçi	Suikast	2	0
3	27 Mayıs 1976	Paris, Fransa	Taşnak Bürosu	Bomba	1	1
4	28 Mayıs 1976	Zürih, İsviçre	Türkiye Garanti Bankası'nın İsviçre'deki şubesi	Bombalama	0	0
5	28 Mayıs 1976	Zürih, İsviçre	Türk Çalışma Ataşeliği bürosu	Bombalama	0	0
6	9 Haziran 1977	Roma, İtalya	Türk Büyükelçi	Suikast	1	0
7	24 Mayıs 1978	Londra, İngiltere	THY	Bombalama	0	0
8	2 Haziran 1978	Madrid, İspanya	Türk Büyükelçi	Suikast	3	0
9	8 Temmuz 1979	Paris, Fransa	THY temsilciliği	Bombalama	0	0
10	8 Temmuz 1979	Paris, Fransa	Türk Çalışma Ataşesi Ofisine	Bombalama	0	0
11	8 Temmuz 1979	Paris, Fransa	Türk Turizm Ofisine	Bombalama	0	1
12	8 Temmuz 1979	Paris, Fransa	Türk OECD Daimi Temsilciliği	Bombalama	0	0
13	12 Ekim 1979	Lahey, Hollanda	Türk Büyükelçi oğlu	Suikast	1	0
14	22 Aralık 1979	Paris, Fransa	Türk Diplomat	Suikast	1	0
15	20 Ocak 1980	Madrid, İspanya	ABD havayolu şirketi TWA	Bombalama	0	0
16	20 Ocak 1980	Madrid, İspanya	İngiliz Havayolları British Airways	Bombalama	0	0
17	20 Ocak 1980	Madrid, İspanya	İsviçre Havayolları Swissair	Bombalama	0	0
18	20 Ocak 1980	Madrid, İspanya	Belçika havayolları Sabena	Bombalama	0	0
19	6 Şubat 1980	Bern, İsviçre	Türk Büyükelçi	Suikast	0	1
20	17 Nisan 1980	Vatikan, İtalya	Türk Büyükelçi	Suikast	0	2
21	6 Ekim 1980	Los Angeles, ABD	Türk Diplomat	Bombalama	0	1
22	12 Ekim 1980	New York, ABD	Amerika New York'taki BM temsilcisi	Bombalama	0	5
23	12 Ekim 1980	Los Angeles, ABD	Türk Diğer	Bombalama	0	1
24	17 Aralık 1980	Sydney, Avustralya	Türk Diplomat	Suikast	2	0
24	20 Kasım 1981	Los Angeles, ABD	Türk Konsolosluk	Bombalama	0	0
26	28 Ocak 1982	Los Angeles, ABD	Türk Konsolos	Suikast	1	0
27	22 Mart 1982	Boston, ABD	Türk Dükkan	Bombalama	0	0
28	4 Mayıs 1982	Boston, ABD	Türk Konsolos	Suikast	1	0

29	7 Haziran 1982	Lizbon, Portekiz	Türk Diplomat	Suikast	2	0
30	27 Ağustos 1982	Ottowa, Kanada	Türk Diplomat	Suikast	1	0
31	9 Eylül 1982	Burgaz, Bulgaristan	Türk Diplomat	Suikast	1	0
32	22 Ekim 1982	Boston, ABD	Türk Diplomat	Suikast	0	0
33	29 Aralık 1982	Beyrut, Lübnan	Ermeni - Taşnak lideri	Suikast	1	0
34	9 Mart 1983	Belgrat, Yugoslavya	Türk Büyükelçi	Suikast	2	3
35	14 Temmuz 1983	Brüksel, Belçika	Türk Diplomat	Suikast	1	0
36	27 Temmuz 1983	Lizbon, Portekiz	Türk Büyükelçilik	Saldırı	7	3
37	20 Haziran 1984	Viyana, Avusturya	Türk Diplomat	Bombalama	1	5
38	3 Eylül 1984	İstanbul, Türkiye	Türk Diğer	Bombalama	2	0
39	19 Kasım 1984	Viyana, Avusturya	Türk Diplomat	Suikast	1	0
40	12 Mart 1985	Ottowa, Kanada	Türk Büyükelçi	Suikast	1	1
41	23 Kasım 1986	Melbourne, Avustralya	Türk Başkonsolosluk	Bombalama	1	1
Toplam ölü / yaralı					35	25

